

Vlaams
Parlement

ingediend op **126** (2019-2020) – Nr. 3
17 december 2019 (2019-2020)

Verslag

namens de Commissie voor Economie, Werk, Sociale Economie,
Wetenschap en Innovatie
uitgebracht door Maaïke De Vreese en Caroline Gennez

over de beleidsnota
Economie, Wetenschapsbeleid en Innovatie
2019-2024

Samenstelling van de Commissie voor Economie, Werk, Sociale Economie, Wetenschap en Innovatie:

Voorzitter: Robrecht Bothuyne.

Vaste leden:

Allessia Claes, Maaïke De Vreese, Andries Gryffroy, Axel Ronse, Tine van der Vloet;
Yves Buysse, Ilse Malfroot, Els Sterckx;
Robrecht Bothuyne, Kurt Vanryckeghem;
Tom Ongena, Maurits Vande Reyde;
Meyrem Almaci, Imade Annouri;
Caroline Gennez.

Plaatsvervangers:

Annick De Ridder, Maarten De Veuster, Jos Lantmeeters, Philippe Muyters, Elke Sleurs;
Kristof Slagmulder, Klaas Sloomans, Wim Verheyden;
Loes Vandromme, Vincent Van Peteghem;
Steven Coenegrachts, Sihame El Kaouakibi;
Johan Danen, Ann De Martelaer;
Els Robeyns.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

Documenten in het dossier:

- 126** (2019-2020) – Nr. 1: Beleidsnota
- Nr. 2: Motie

INHOUD

I.	TOELICHTING.....	4
1.	Analyse en visie.....	4
2.	Transversale strategische doelstellingen	6
2.1.	Lokaal ondernemerschap laten bloeien	7
2.2.	Integraal industriebeleid voor de toekomst	7
2.3.	Regionale specialisatie in streken en provincies	8
2.4.	Succesvol ondernemen in de digitale samenleving	9
2.5.	Innovatie voor klimaatneutrale oplossingen in de industrie	9
2.6.	Duurzaam groeien dankzij een kennisgedreven circulaire economie	10
3.	Beleidsvelden	11
4.	Horizontale doelstellingen	11
5.	Conclusie	12
II.	BESPREKING.....	12
1.	Tussenkomen van de leden.....	12
1.1.	Tussenkomen van de Vlaams Belangfractie	12
1.2.	Tussenkomen van de N-VA-fractie.....	14
1.3.	Tussenkomen van de Groenfractie	17
1.4.	Tussenkomen Open Vld-fractie	19
1.5.	Tussenkomen van de sp.a-fractie	20
1.6.	Tussenkomen van de CD&V-fractie	23
2.	Antwoorden van de minister.....	23
2.1.	Analyse en visie.....	23
2.2.	Lokaal ondernemerschap laten bloeien	25
2.3.	Integraal industriebeleid voor de toekomst	28
2.4.	Regionale specialisatie in streken en provincies	29
2.5.	Succesvol ondernemen in de digitale samenleving	30
2.6.	Innovatie voor klimaatneutrale oplossingen in de industrie	34
2.7.	Duurzaam groeien dankzij een kennisgedreven circulaire economie	35
2.8.	Beleidsveld Economie	37
2.9.	Beleidsveld Wetenschappelijk onderzoek	39
2.10.	Beleidsveld Innovatie.....	43
2.11.	Beleidsveld wetenschapscommunicatie: het stimuleren van de innovatie- en ondernemerscultuur	44
2.12.	Overkoepelende doelstellingen.....	45
3.	Replieken.....	49
3.1.	Tussenkomen van de leden	49
3.2.	Antwoord van de minister	53
	Gebruikte afkortingen.....	57

De Commissie voor Economie, Werk, Sociale Economie, Wetenschap en Innovatie besprak op 14, 21 en 28 november 2019 de beleidsnota Economie, Wetenschap en Innovatie 2019-2014.

De beleidsnota EWI werd samen behandeld met de algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2020. Daarover werd verslag uitgebracht in *Parl.St.* VI.Parl. 2019-20, nr. 15/5-E.

I. TOELICHTING

Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, geeft toelichting bij de beleidsnota EWI.

De beleidsnota start met een omgevingsanalyse, een analyse van de situatie van de Vlaamse economie en het Vlaamse innovatie-ecosysteem. Maar uiteraard bevat de nota ook een visie en een strategie om stappen vooruit te zetten ter versterking van de kennisbasis en een duurzaam economisch weefsel. In de eerste plaats wil de minister zes grote strategische en transversale projecten realiseren. De uitrol daarvan wordt ondersteund door de grote beleidsprogramma's van het beleidsdomein EWI en via de vier beleidsvelden. De strategie bevat ook een aantal overkoepelende doelstellingen die doorheen de regeerperiode zullen worden bewaakt.

1. Analyse en visie

Vlaanderen kan volgens de minister met recht en reden trots zijn op zijn economie en kennisinstellingen, ondernemers en onderzoekers. De wetenschappelijke en technologische output is van uitzonderlijk hoog niveau. Ondernemerschap groeit welig en de Vlaamse bedrijven innoveren als de beste in Europa. Dit draagt bij tot de goede groeicijfers en de zeer sterke toename van de werkgelegenheid in de voorbije jaren.

Tegelijk zijn er een aantal duidelijke uitdagingen. De samenleving is nog onvoldoende doordrongen van een ondernemende geest. Ondernemen geldt voor nog te weinig mensen als een voorbeeld dat respect en navolging verdient. Daarom moet het ondernemerschap blijvend worden aangewakkerd.

Er zijn inspanningen nodig om meer bedrijven op de weg te krijgen naar onderzoek en nieuwe technologieën. Innovatie zit nog teveel geconcentreerd bij een beperkt aantal bedrijven en sectoren. Innovatie en digitalisering zijn twee hefboomen om de productiviteitsgroei in de economie aan te zwengelen en op die manier de competitiviteit veilig te stellen.

De Vlaamse economie is erg internationaal gericht, maar dat maakt ze ook kwetsbaar voor negatieve ontwikkelingen bij haar handelspartners. In het bijzonder blijft de afwikkeling van de brexit een heel concrete bedreiging.

De samenleving wordt in deze tijden geconfronteerd met grote en aanslepende vraagstukken, zoals vergrijzing, klimaat en vervuiling. Ze verwacht dat wetenschap en bedrijven hiervoor de doorbraakoplossingen aanreiken. Vlaanderen kent ook in toenemende mate specifieke uitdagingen op het vlak van de arbeidsmarkt. Het langer aan de slag houden van mensen en de verbreding van de arbeidsbevolking naar inactieven zal ook technologische ingrepen vragen. Ten slotte moet slimmer met de steeds schaarsere grondstoffen worden omgegaan.

Conjunctuur en economische groei

Er is enige onzekerheid over de evolutie van het economische klimaat. Dat blijkt ook uit de gegevens over het vertrouwen bij ondernemers en consumenten en uit de groeiprognozes. Het persagentschap Bloomberg wist echter zeer recent te melden dat de Duitse economie niet in een recessie is beland dankzij een groei van de economie in het derde kwartaal van 2019 met 0,1 procent. Dat is in lijn met de berichten van de Nationale Bank van België van einde oktober 2019. De Belgische economie zou het in het derde kwartaal beter hebben gedaan dan in de eerste twee kwartalen van 2019. De groei zou zich op jaarbasis herstellen.

De negatieve bijstellingen van de Europese Commissie, met een groei van 1 procent in 2020 voor België, zijn dus mogelijk iets te pessimistisch, maar de minister blijft voorzichtig en zal de maandelijkse evolutie op de voet volgen. Het is in ieder geval belangrijk een beleid te voeren dat de groei kan ondersteunen.

Een nieuw innovatiemodel

De minister wil deze legislatuur werk maken van een nieuw innovatiemodel. Dat moet complementair zijn aan het fundamenteel onderzoek, dat de basis blijft voor toekomstige technologische doorbraken, en aan de O&O-inspanningen door bedrijven, die marktgedreven zijn en het concurrentievermogen van de ondernemingen versterken.

Het nieuwe innovatiemodel heeft twee essentiële kenmerken. Ten eerste gaat het uit van een goede maatschappelijke inbedding van technologische innovatie als de succesfactor. Er is de zogenaamde quadruple helix, waarin de samenwerking tussen bedrijven en onderzoeksinstituten wordt versterkt door impulsen vanuit de overheid en een goede betrokkenheid van burgers en het maatschappelijke middenveld. Deze samenwerking draagt bij tot de kwaliteit van de keuzes die moeten worden gemaakt en tot de snelheid van implementatie en adaptatie.

Ten tweede moet vanuit dit samenspel meer richting aan innovatie worden gegeven. De minister zal innovatie sturen naar oplossingen voor de maatschappelijke vraagstukken die zich stellen. Het innovatiebeleid moet daarom een missiegerichte pijler krijgen. Op die manier kan innovatie een echte impact hebben en een hefboom worden om door kennis en technologie gewenste veranderingen in de samenleving tot stand te brengen. Dit vergt een integrale agenda met onderzoek, innovatiestimulering, kennisverspreiding en flankerende maatregelen.

Voor de implementatie van dit nieuwe model – als het ware een innovatie van het innovatiebeleid – wordt een beleidskader uitgetekend.

Wetenschapscommunicatie en het stimuleren van een ondernemende en innovatiecultuur krijgen in dit nieuwe model ook een groter gewicht. Dat is voor de minister een absolute noodzaak. Er zijn veel innovaties waarvan de gewone burger geen weet heeft. Vaak boezemt innovatie angst in en ziet men te weinig de opportuniteiten ervan in. Er is onvoldoende besef van de toppositie die Vlaanderen inzake innovatie bekleedt.

Toppositie innovatieve regio's

De minister stelt twee groten doelen centraal. Het eerste doel is een positie verwerven in de top vijf van de innovatieve regio's en landen in Europa.

Volgens de rapportering van de Europese Commissie over de innovatieprestaties van de regio's behaalde Vlaanderen in 2019 een behoorlijke 40ste plaats op 238. Met een score van 119 doet Vlaanderen beduidend beter dan het EU-gemiddelde

(100) maar valt het net buiten de groep van de innovatieleiders in Europa. Vlaanderen heeft de status van een verdienstelijke sterke 'innovator plus'.

Om deze ambitie waar te maken, moet Vlaanderen zich meten met de best presterende regio's. Onder de toppers zijn er heel wat Zwitserse maar ook regio's uit Scandinavische landen en Duitsland. Brussel is een 'innovation leader' en ook Wallonië is een 'strong innovator'.

Het Regional Innovation Scoreboard is het resultaat van de scores op zeventien indicatoren. Die zeggen heel veel over de randvoorwaarden voor een innovatiesysteem, de investeringen in innovatie, de innovatie-activiteiten bij bedrijven en de impact van innovatie op het zakencijfer van bedrijven en de tewerkstelling. Vlaanderen doet het zeer goed. Het haalt de top 30 en een score op niveau van de innovatieleiders. Meer bepaald scoort Vlaanderen goed wat betreft de impact van wetenschappelijk onderzoek, de O&O-bestedingen door de (vooral grote) bedrijven, de samenwerking van innovatieve kmo's met kennisinstellingen en gezamenlijke publicaties van bedrijven en kennisinstellingen en de omzet in nieuwe producten of diensten bij kmo's.

Er zijn echter ook wat zwakkere aspecten aan het innovatiegebeuren in Vlaanderen. Het behoort tot de onderste helft van de Europese regio's op het vlak van bijscholing of levenslang leren. Dat is voor de minister een steeds weerkerende vaststelling. Ook voor de uitgaven voor innovatie bij kmo's scoort Vlaanderen zwak. De prestaties voor de bescherming van intellectuele eigendom zijn in het algemeen pover, zeker voor wat betreft de aanmelding en bescherming van ontwerpen of het design. Verder is de impact van innovatie in Vlaanderen ondermaats in termen van tewerkstelling in kennisintensieve sectoren. Deze scores geven al onmiddellijk een indicatie van de aspecten waarop er meer moet worden ingezet.

3 procent bbp voor onderzoek en ontwikkeling

Tegen het einde van de regeerperiode wil de Vlaamse Regering de doelstelling van 3 procent van het bbp aan bestedingen voor O&O bereiken. Sinds meer dan tien jaar kiest de Vlaamse Regering resoluut voor een versterken van de O&O-bestedingen. Dit rendert, want het aandeel stijgt jaar na jaar en Vlaanderen neemt steeds meer afstand van het EU-gemiddelde. De meest recente data dateren van 2017: met 2,89 procent had Vlaanderen bijna aansluiting met de absolute topbesteders.

In het lopende begrotingsjaar 2019 is er bovendien nog 280 miljoen aan extra middelen ter beschikking gesteld. Ook de komende jaren wil de minister op dit elan verdergaan. Er zijn budgettaire opstappen gepland die ertoe leiden dat tegen 2024 de O&O-bestedingen van de Vlaamse overheid nog eens 250 miljoen hoger moeten liggen. Bovendien stelt de regering een zeer aanzienlijke enveloppe voor investeringen in O&O-infrastructuur ter beschikking: een totaal van 195 miljoen euro voor de hele regeerperiode.

2. Transversale strategische doelstellingen

Centraal in haar beleid plaatst de minister zes grote transversale projecten. Het zijn projecten die baat hebben bij een toepassing van het nieuwe innovatiemodel dat ze wil hanteren. Het gaat om de volgende projecten:

- het lokale ondernemerschap laten bloeien;
- een integraal industriebeleid voor de toekomst;
- regionale specialisatie in streken en provincies;
- succesvol ondernemen in de digitale samenleving;
- innovatie voor klimaatneutrale oplossingen in de industrie;
- duurzaam groeien dankzij een kennisgedreven circulaire economie.

2.1. Lokaal ondernemerschap laten bloeien

Het eerste project richt zich op het lokale ondernemerschap en de opportuniteiten voor innovatie in de kernen van steden en gemeenten. Wat betreft de lokale economie en de detailhandel wil de minister in de eerste plaats de lokale besturen aanmoedigen om de instrumenten van het decreet betreffende het integraal handelsvestigingsbeleid goed toe te passen om zo effectief vorm te geven aan het lokale winkelbeleid.

Het Handelsvestigingsdecreet en het functioneren van het Comité voor de Kleinhandel zullen worden geëvalueerd met het oog op een aanpassing, bijvoorbeeld van de productcategorieën. Dit wordt voorbereid in overleg met de ondernemersorganisaties en de VVSG.

Een volgend element is het actualiseren van de notie 'handelskernen'. In de logica van verweving, maar ook om het doel van levendige kernen echt kracht bij te zetten, zouden die moeten evolueren naar 'bedrijvige kernen'. De verweving van alle soorten activiteiten biedt een grote opportuniteit om aan de dorpskernen nieuwe impulsen te geven. Om hier snelheid mee te kunnen maken, wordt gekeken naar regelluwe zones om te experimenteren.

De Vlaamse Regering wil de lokale economische activiteiten ook stimuleren en daarbij innovatie ondersteunen, niet in het minst op het gebied van digitalisering en e-commerce.

De minister wil ook een aanpak uitwerken om lokaal kopen aan te moedigen en de nieuwe ambachten, of 'het nieuwe maken', te ondersteunen.

De activiteiten in de Vlaamse dorpen en steden zullen ook steeds meer datagedreven worden. De minister wil werk maken van kennisdeling en samenwerking om elke gemeente als een smart city geconnecteerd te krijgen. Via projectoproepen worden vanuit het VLAIO jaarlijks financiële middelen ter beschikking van de lokale besturen gesteld voor smartcityprojecten. Daarbij zal er aandacht zijn voor de situatie van kleine gemeenten en landelijke gebieden.

Via deze acties wil de minister het lokaal ondernemen waarderen en versterken, en bijdragen aan de leefbaarheid van de kernen en winkelstraten.

2.2. Integraal industriebeleid voor de toekomst

Of het nu gaat over de chemie in Antwerpen of de voedingsnijverheid in West-Vlaanderen, de verwerkende nijverheid is van groot belang voor de Vlaamse economie. De industrie staat in voor veel jobs, ook in de toelevering en de diensten. Ze zorgt ook voor de goederenexport en is de motor van innovatie met een groot aandeel in de O&O-bestedingen.

De industrie staat echter onder druk. Om zich in de internationale concurrentie te handhaven, moet de productiviteitsgroei terug worden aangezwengeld. Het klimaatvraagstuk dwingt heel wat sectoren tot het radicaal herdenken van producten en processen. Maar ook de brexit bedreigt de Vlaamse industriële productie, bijvoorbeeld in de textielnijverheid.

Het beleidsdomein EWI zal een centrale rol opnemen in het Industrieforum van de Vlaamse Regering. Het doel is te komen tot een regeringsbrede en integrale agenda voor een toekomstgericht industriebeleid.

De minister verwijst naar het pleidooi ter zake van professor Joep Konings van de KU Leuven, promotor van het Steunpunt Economie en Ondernemen. De minister

benadrukt dat EWI klaarstaat om een ambitieus investeringsprogramma uit te rollen. Digitalisering en de implementatie van artificiële intelligentie zullen daarbij van cruciaal belang zijn. De minister zal circa 30 miljoen euro per jaar uittrekken voor artificiële intelligentie in Vlaanderen, waarvan meer dan de helft voor integratie in de bedrijven en flankerende acties. Het uitrollen van digitale experience labs om de aansluiting van bedrijven en kmo's te ondersteunen, krijgt prioriteit. Voor 2020 wordt in het Hermesfonds 75 miljoen euro uitgetrokken voor innovatieprojecten van de clusters en 20 miljoen voor klimaatinnovatie via het Moonshotproject. Bij het Hermesfonds wordt voor 2020 215 miljoen euro voor onderzoeks- en ontwikkelingsprojecten ingeschreven. Zoals al vermeld, kan de bijkomende opstap voor O&O daaraan worden toegevoegd.

Industriebeleid wordt ook in groeiende mate een Europees dossier en de minister wil inspelen op de nieuwe Europese waardeketens. Zo heeft Vlaanderen zich aangemeld voor het IPCEI-project voor batterijen voor elektrische auto's, waardoor spelers als Umicore stevig kunnen worden verankerd met onderzoek maar ook met pilootfabrieken.

De minister verwijst ook naar krantenberichten over klimaatmiddelen die naar grote ondernemingen vloeien. Het klimaatbeleid is er niet mee gebaat dat ondernemingen in de EU hun productieprocessen die onvermijdelijk tot CO₂-uitstoot leiden – zoals de staalproductie en de chemie – zouden verplaatsen naar werelddelen waar ze geen kosten hebben die verbonden zijn aan de CO₂-uitstoot. In de EU worden die bedrijven aangezet om per eenheid product zo weinig mogelijk CO₂ uit te stoten en ze slagen daar ook in. Daarom heeft de Europese Unie toegelaten dat de lidstaten bedrijven compenseren voor die kosten via het mechanisme van de carbon leakage. Dat laat tot op heden toe dat 75 procent van de kosten worden gecompenseerd, in de vorm van het milderen van de EU-heffing op de emissie. De minister benadrukt dat die industriële topbedrijven belangrijk zijn voor de Vlaamse samenleving. Het feit dat die bedrijven tot de wereldtop behoren en minimaal CO₂ uitstoten is ook van wereldwijd belang voor het klimaat. Daarom is het verdedigbaar dat de Vlaamse industriële bedrijven voor de carbon leakage worden gecompenseerd, zoals ook in Duitsland en Nederland gebeurt. De prijs voor de uitstoot van een ton CO₂ is in de Europese emissiehandel op twee jaar tijd gestegen van 5 euro naar circa 25 euro. De hele Europese staalsector zit momenteel in zwaar water omdat Europa wordt overspoeld door goedkoop staal uit landen zoals China en Turkije, waar geen prijs voor de uitstoot moet worden betaald. Door het handelsconflict kan het Chinese staal bovendien niet meer naar de Verenigde Staten. Het is dus zaak te vermijden dat bedrijven zoals ArcelorMittal naar een andere regio trekken.

2.3. Regionale specialisatie in streken en provincies

Het is niet de bedoeling dat bepaalde streken of provincies achterblijven in het streven om Vlaanderen uit te bouwen tot een innovatieve topregio. De Vlaamse Regering is zich bewust van sociaal-economische verschillen en kwetsbaarheden en wil deze aanpakken om in heel Vlaanderen – dus ook buiten de zogenaamde Vlaamse ruit – tot een veerkrachtig en innovatiegedreven economisch weefsel te komen. Ook de regionale arbeidsmarkten moeten dynamisch en aantrekkelijk zijn om braindrain te vermijden.

Hiertoe wil de minister streken en provincies helpen bij het uittekenen van slimme strategieën en bijdragen aan de implementatie ervan. Daarvoor wordt een beroep gedaan op het nieuwe EFRO-programma voor regionale ontwikkeling. Vanuit Vlaanderen zullen ook gerichte O&O-investeringen gebeuren om regionale speerpunten uit te bouwen. Er zal ook technologische dienstverlening voor het lokale kmo-weefsel worden ontwikkeld. Menselijk kapitaal en competenties worden een

essentiële factor in deze aanpak. Daarbij aansluitend zijn er de initiatieven voor de uitbouw van het hoger onderwijs en het aanbod inzake levenslang leren.

De provincie Limburg krijgt een bijzondere plaats hierin. De Vlaamse Regering zal de uitvoering van SALK nog in 2019 evalueren en zorgen voor een doorstart van de regiostrategie voor Limburg onder de naam SALK 2.0.

2.4. Succesvol ondernemen in de digitale samenleving

Een volgende belangrijke missie is de optimale integratie van digitale technologieën in de Vlaamse bedrijven en samenleving. Vanzelfsprekend heeft het beleid voor economie en innovatie hierbij een centrale verantwoordelijkheid. Maar het is ook duidelijk dat een bredere aanpak noodzakelijk is. De minister wil specifiek inzetten op enkele digitale speerpunten, zowel met O&O en het stimuleren van innovatie als door het aanzetten tot economische en maatschappelijke valorisatie en toepassing.

De minister wil Vlaanderen scherper op de kaart zetten op het vlak van artificiële intelligentie en cybersecurity. Dat zijn twee cruciale domeinen van de digitale technologie, met tal van toepassingen in de data-economie en de datasamenleving.

Er wordt werk gemaakt van de digitalisering van processen in de industrie, de zogenaamde omwenteling naar industrie 4.0. Daarbij zal specifieke aandacht gaan naar de digitale werkbare werkplek. Digitale tools, zoals robotica en AI, kunnen taken en functies minder belastend maken en op die manier bijdragen aan de doelstellingen op het vlak van activering.

Verder zal het innovatiebeleid mee de stuwende kracht zijn om in andere maatschappelijke domeinen digitale toptechnologie te ontwikkelen en toe te passen. Dit zal het geval zijn voor het aansturen van autonome voertuigen, gepersonaliseerd digitaal leren en in de zorgsector.

De digitalisering verandert ook de verhoudingen tussen bedrijven en tussen opdrachtgevers en zelfstandige freelancers. De minister wil de evoluties rond digitale platformen in Vlaanderen van nabij opvolgen. De doelstelling is ervoor te zorgen dat dergelijke platformen bijdragen aan echte opportuniteiten voor een brede ondernemerscultuur. De autonomie en de levenskwaliteit van de e-freelancers moet gevrijwaard blijven.

Voor een toekomstgerichte infrastructuur streeft de Vlaamse Regering naar een snelle en brede introductie van 5G. Het Vlaamse Gewest staat klaar om met de operatoren te investeren in een gedeelde en open basisinfrastructuur. Het zal ook lokale en regionale 5G-toepassingen, zoals in havens, industrieterreinen en medische campussen, stimuleren.

2.5. Innovatie voor klimaatneutrale oplossingen in de industrie

De klimaatuitdaging kan niet worden aangepakt zonder menselijk vernuft en nieuwe technologieën. Innovatie zal dan ook een cruciale rol moeten opnemen in het Vlaamse en Belgische energie- en klimaatbeleid, zowel wat betreft de doelstellingen voor 2030 als voor deze voor 2050.

De Vlaamse Regering ziet innovatie als een hefboom om een stempel te drukken op technologische klimaatoplossingen die wereldwijd kunnen worden vermarkt en dus ook economisch gevaloriseerd. De minister wil de inspanningen van kennisinstellingen en bedrijven inzake klimaatinnovatie duidelijk tonen en monitoren. Dit is essentieel om de brede samenleving, met het middenveld en de burgers, te betrekken en te laten ervaren wat innovatie aan concrete oplossingen kan bieden.

Er zijn vier assen waarop de minister wil inzetten. In de eerste plaats is er het langetermijnonderzoeksprogramma 'Moonshot voor een Vlaamse industrie die koolstofcirculair en CO₂-arm moet zijn tegen 2050'. Voor deze ambitieuze missie wordt een budget van 20 miljoen euro per jaar vrijgemaakt. De nodige garanties worden ingebouwd om de roadmap in de volgende regeerperioden te kunnen afwerken. Daartoe wil de minister een specifiek decreet uitwerken. Het moonshot-programma zal bedrijfsgedreven zijn via de sterke betrokkenheid van de speerpuntclusters voor duurzame chemie (Catalisti), energietechnologie (Flux50) en blauwe energie (blauwe cluster).

In een tweede as investeert de minister in onderzoek naar nieuwe energietechnologieën. Naast de vermelde speerpuntclusters krijgt het initiatief Energyville in Genk daarbij een centrale opdracht. Er wordt ook een initiatief ontwikkeld om koploper te worden inzake waterstof.

In de derde as richt het beleid zich op de snelle implementatie in bedrijven van de meest vooruitstrevende technologieën door investeringen. De minister wil onder meer inzetten op subsidies die de meerkost van de nieuwe technieken kunnen compenseren.

Ten vierde rekent de minister op het ETS-systeem om bedrijven te stimuleren om systematisch klimaatinspanningen te leveren. Er moet echter worden voorkomen dat CO₂ uit de Europese industrie weglekt en daarom wil de minister het Europese compensatiemechanisme voor de Vlaamse energie-intensieve bedrijven vernieuwen.

2.6. Duurzaam groeien dankzij een kennisgedreven circulaire economie

Vlaanderen heeft de voorbije jaren een sterke positie verworven op het vlak van onderzoek in het domein van de circulaire economie en de bio-economie. Heel wat Vlaamse bedrijven zijn wereldspelers in deze domeinen. Als regio zonder grondstoffen moet het een troef zijn om het slimst met grondstoffen om te gaan. De minister heeft het dan over alles wat te maken heeft met materialen en recyclage en het gebruik van biogebaseerde materialen, maar ook over het omgaan met water en over het voedselbeleid.

Om de impact van het innovatiebeleid op deze domeinen te verhogen, wil de minister werk maken van het stroomlijnen en versterken van initiatieven inzake circulaire economie, zowel wat betreft onderzoek als valorisatie en toepassing. Ze kijkt daarbij naar een sterkere samenwerking tussen de strategische onderzoekcentra die in deze domeinen het voortouw nemen, zoals VITO en Flanders' Make, maar ook naar het ILVO, dat een toonaangevend kenniscentrum is op het vlak van geïntegreerd voedselbeleid. Vanuit haar bevoegdheid Landbouw wil de minister een 'voedseltop' organiseren om mensen een beter inzicht te verschaffen in de productie van voedsel en hoe tot duurzame processen kan worden gekomen, waarbij ook innovatie belangrijk is.

De programma's van de speerpuntclusters rond circulariteit worden geactiveerd en breed uitgerold.

Het resultaat moet een nieuwe en integrale beleidsagenda Circulaire economie zijn, gericht op toponderzoek maar ook op een snelle integratie en implementatie in het brede economische weefsel. Er zal bijzondere aandacht moeten gaan naar de kmo's om hen hierbij te betrekken.

Om de circulaire economie breed uit te rollen, moeten de relaties tussen bedrijven en sectoren veranderen en moet de cultuur van samenwerken worden versterkt. Daarom zal de minister de ketensluitende businessmodellen propageren. Wat afval

is voor één sector, is immers de grondstof voor een andere. Wat vandaag als product wordt verkocht, zal morgen een dienst zijn die wordt ingehuurd en dat omwille van de waarde van de grondstoffen.

De circulaire economie vraagt dus naast nieuwe kennis en technologie ook heel wat organisatorische en sociale veranderingen. Daarom zal de minister een sterk engagement opnemen in het platform Vlaanderen Circulair om zo bij te dragen aan de maatschappelijke transitie.

3. Beleidsvelden

In het beleidsdomein EWI zijn er vier beleidsvelden of vier reguliere programma's:

- Economie, met onder meer de begeleiding van starters, economische subsidies, risicokapitaal en de ontwikkeling van bedrijventerreinen;
- Wetenschappelijk onderzoek, met onder meer de instrumenten van het FWO en de structurele steun aan gespecialiseerde wetenschappelijke instellingen;
- Innovatie, met het beleid rond de strategische onderzoekscentra en de innovatiesteun via het VLAIO;
- Wetenschapscommunicatie, met diverse initiatieven voor het stimuleren van de innovatie- en ondernemerscultuur in Vlaanderen.

In elk van die beleidsvelden zijn er onderscheiden operationele doelstellingen die in de beleidsnota worden toegelicht. Binnen deze beleidsvelden beschikt de minister over verschillende instrumenten en instellingen, die reeds aan bod kwamen bij de toelichting van de begroting 2020. Ze zijn van groot belang om de centrale ambities waar te maken, maar dragen ook sterk bij aan de operationele uitwerking van de zes grote transversale projecten.

4. Horizontale doelstellingen

Doorheen haar beleid – zowel de grote projecten als het eerder reguliere beleid – zal de minister ook horizontale doelstellingen nastreven. Deze zijn richtinggevend voor bijstellingen, aanpassingen en optimalisering.

In de eerste plaats wil de minister dat de organisaties binnen het beleidsdomein EWI optreden als laagdrempelig en klantvriendelijk. Daarvoor worden digitale tools ingezet en wordt ook op andere manieren getracht de administratieve rompslomp te verminderen.

Binnen het beleidsdomein geldt het principe van één frontoffice voor de hele Vlaamse overheid. Voor de ondernemers is dat het VLAIO, de onderzoekers moeten enkel bij het FWO aankloppen.

De grootste groep van klanten zijn zeer kleine bedrijven. Om de dienstverlening optimaal op hun maat te organiseren zal de minister het Europese principe 'denk eerst klein' invoeren. Dit moet gelden voor toegang tot instrumenten, beoordelingsprocedures en de betrokkenheid bij initiatieven, zoals bijvoorbeeld de clusters.

Er worden verdere stappen gezet om de structuren te vereenvoudigen. Het agentschap Syntra Vlaanderen wordt geïntegreerd in de ondernemersvorming van het VLAIO. De Vlaamse Milieuholding wordt opgenomen in de PMV. Het beleidsdomein EWI zal samen met de domeinen Werk en Sociale Economie en Landbouw en Visserij deel gaan uitmaken van één economische cluster.

Ondernemen en innoveren speelt zich meer en meer af op een Europese en internationale schaal. De minister wil in haar beleid voluit deze kaart trekken. Ze wil inspelen en wegen op Europese agenda's en zal ook een eigen programma voorbereiden voor het Belgische EU-voorzitterschap in 2024.

De minister wil tot een systematisch beleid komen op het vlak van de internationalisering van de Vlaamse innovatie en de samenwerking met Flanders Investment & Trade versterken.

De brexit blijft de komende maanden hoog op de agenda staan. De Vlaamse Regering blijft waakzaam met betrekking tot de verdere ontwikkelingen rond het uit-trede-akkoord en staat klaar met een pakket crisismaatregelen voor de Vlaamse bedrijven. Ze houdt de druk op de Europese Commissie hoog om in fondsen te voorzien voor de sterkst getroffen streken en sectoren. Tegelijk worden de voorbereidingen opgevoerd voor het uittekenen van een nieuwe relatie met het Verenigd Koninkrijk, in het bijzonder ook wat betreft de onderzoekssamenwerking.

Verder wil de minister gaan voor een beleid dat gedreven is door feiten en cijfers. Ze wil een maximale impact en een efficiënte inzet van onder meer subsidies. Vlaanderen moet leren van en zich verbeteren door benchmarking met topregio's en landen in Europa.

De instrumenten, beleidsprogramma's, instellingen en systemen van het EWI-beleid worden systematisch gemonitord om transparantie te bieden over de impact.

De kennis en knowhow van de adviesorganen binnen het beleidsdomein, de SERV, VARIO en de KVAB, zal worden benut. De minister wil daar proactief mee omgaan en tijdig overleggen binnen het VESOC.

5. Conclusie

Uit de voorgestelde krachtlijnen van het beleid, blijkt volgens minister Hilde Crevits dat ze fors wil investeren in kennisopbouw en valorisatie, om op die manier de Vlaamse economie en het Vlaamse innovatie-ecosysteem sterker te maken.

De innovatie-inspanningen worden meer gericht op de cruciale uitdagingen voor de samenleving. Dit moet een troef zijn voor de Vlaamse bedrijven en hun competitieve positie helpen verbeteren.

De minister wil er echter voor zorgen dat dit een beweging is van de hele Vlaamse samenleving: kenniscentra, bedrijven, overheid en burgers en middenveld. Hieruit kan vertrouwen worden geput voor de toekomst en voor een ondernemende en innoverende cultuur in Vlaanderen.

De minister eindigt met citaat van wetenschapster Marie Curie: "Niets in het leven hoeft gevreesd te worden. Het hoeft alleen begrepen te worden".

II. BESPREKING

1. Tussenkomen van de leden

1.1. Tussenkomen van de Vlaams Belangfractie

Voor *Ilse Malfroot* staat of valt de economische structuur van Vlaanderen met de kmo's, de transportinfrastructuur, creativiteit en innovatie. Vlaanderen moet opnieuw een toekomstgericht economisch beleid voeren dat van vrijhandel moet uitgaan, maar in functie van de samenleving. De Vlaamse overheid moet daarbij assertief optreden in functie van de Vlaamse economische verankering en welvaartcreatie. De globalisering zorgt volgens het lid voor oneerlijke concurrentie en een scheefgetrokken vrijemarktwerving. De eigen industrie delokaliseert door een falend fiscaal en economisch beleid. Ondanks al zijn troeven dreigt Vlaanderen te

moeten lossen aan de kop van het peloton van economische sterkhouders. Cruciale sectoren zoals de bank- en energiesector zijn aan het buitenland verkocht. Daardoor kan Vlaanderen niet meer zelf beslissen over de belangrijke schakels in zijn economisch proces.

Vlaanderen heeft zeer goede en gezonde bedrijven, die zeer productief en innovatief zijn. Toch worden zij dikwijls weggeconcentreerd door buitenlandse bedrijven die in een andere sociale en politieke context opereren. Ze hebben bijvoorbeeld geen sociale zekerheid te financieren en milieuregelgeving is vaak onbestaande. Daarom is een puur financiële benadering in de zin van de laagste kostprijs te beperkt. Ook sociale en ecologische kosten en een nationale voorkeur voor Vlaamse bedrijven moeten bij aanbestedingen worden opgenomen. Net die laatste ambitie leest zij in de beleidsnota. Ze is ook tevreden dat het Vlaams Parlement zelf het goede voorbeeld geeft en voor zijn eigen catering producten zal afnemen bij lokale ondernemers, in plaats van bij het veel te dure Oxfam.

In 2018 ging amper een op de drie Belgische overheidsopdrachten naar een Belgische kmo. Daarmee zet België de op één na slechtste score neer van de hele EU neer. Nochtans is er heel veel geld gemoeid met overheidsopdrachten: jaarlijks besteden overheidsinstanties in de EU er ongeveer 14 procent van hun bbp aan. Voor België gaat het om ruim 64,4 miljard euro. Volgens Ilse Malfroot is de economische en maatschappelijke impact hiervan enorm, zeker als men weet dat liefst 42 procent van de totale besteding naar het buitenland wegvloeit. Tegen wanneer zal een strategie worden ontwikkeld om lokale ondernemers hiervan te laten gebruikmaken? Wat zal deze strategie inhouden?

Uit de beleidsnota EWI blijkt ook dat de regering wil inzetten op een sterke lokale economie en detailhandel, met levendige kernen in dorpen en steden. Op dit moment hebben veel winkelkernen het moeilijk om de leegstand aan te pakken en dat resulteert in veel leegstaande handelspanden. Veel gemeenten doen al inspanningen om hun winkelkernen aantrekkelijker te maken, maar slagen daar zeer moeilijk in. Hoe wil de minister deze gemeenten ondersteunen zodat de klanten naar hun centrum komen om te shoppen? E-commerce, in deze digitale tijden niet meer weg te denken, vormt een grote concurrent en zelfs bedreiging voor lokale ondernemers. Hoe wil de minister de lokale handelaars ondersteunen om mee te kunnen met e-commerce? Hoe zal ze de concurrentie aangaan met andere landen, waar dezelfde producten vaak tegen veel goedkopere prijzen voorhanden zijn?

De Vlaamse Regering heeft ook de ambitie om in Vlaanderen laagdrempelige Digitale Experience Labs te installeren. Hoe zullen die eruitzien? Hoe kunnen bedrijven hier op de werkvloer mee experimenteren? Wanneer gaan de eerste labs in Vlaanderen van start?

De digitalisering manifesteert zich volop in de samenleving. Met i-Learn werkt de overheid gepersonaliseerd digitaal leren uit. Hoe zullen de leerkrachten worden opgeleid en gestimuleerd om dit in de klas te gebruiken?

In het deel Visie in de beleidsnota geeft minister Crevits aan dat ze het voorgestelde beleid concreet wil vormgeven aan de hand van drie centrale principes: ambitie, impact en samenwerking. Ilse Malfroot gaat dieper in op de samenwerking. De minister verwijst naar het belang van samenwerking tussen verschillende actoren, bedrijven, kennisinstellingen, onderzoeksteams, het middenveld, jongerenorganisaties enzovoort. Dit om het economisch en maatschappelijk potentieel ten volle te benutten. Ook intersectorale samenwerking tussen wetenschappelijke disciplines en sectoren, en internationale samenwerking zullen belangrijk zijn in het beleid van de minister. Daarnaast geeft de minister ook aan dat ze de samenwerking op het vlak van innovatie tussen de verschillende beleidsdomeinen van de Vlaamse overheid verder vorm wil geven. Ilse Malfroot wil weten hoe de minister

deze samenwerking tussen de verschillende beleidsdomeinen en haar collega-ministers concreet ziet. Wat houdt deze samenwerking in voor de middelen voor onderzoek en innovatie? Want de minister geeft in de beleidsnota ook aan dat de verkokering van innovatiemiddelen moet worden vermeden, en dat zo een belangrijke stap in de richting van een transversaal of horizontaal innovatiebeleid over de verschillende beleidsdomeinen heen zal worden gezet.

De minister schrijft in de beleidsnota dat ze de kaart van een missiegedreven innovatiebeleid wil trekken. Daarvoor zal het samenwerkingsmodel tussen burgers, overheid, kennisinstellingen en bedrijven – de quadruple helix – worden gebruikt. Hoe ziet de minister dit missiegedreven innovatiebeleid? Impliceert dit ook extra middelen voor missiegerichte innovatieprojecten? Hoe ziet ze daarbij de samenwerking met de andere ministers van de Vlaamse Regering?

De minister wil optimaal inspelen op het Europese en internationale beleid. In de beleidsnota staat het volgende: "Tevens willen we ook optimaal gebruikmaken van Europese programma's en actief de Europese besluitvorming rond het onderzoeks- en industriebeleid mee beïnvloeden. We inspireren ons op Europese beleidsagenda's en versterken onze positie door allianties aan te gaan in het bijzonder met buurlanden en sterke regio's.". Hoe ziet de minister dit concreet? Andere Europese landen, zoals Nederland, kozen reeds eerder voor een missiegedreven innovatiebeleid en hebben op die manier een sterkere hefboom voor Europese middelen in handen. Optimaal inspelen op Europees en internationaal beleid houdt mogelijks in dat keuzes moeten worden gemaakt. Hoe ziet de minister dit voor Vlaanderen?

De minister vindt ook dat "we onze blik op het buitenland en in het bijzonder naar (regio's en landen in) het noorden moeten richten". Is het echter niet belangrijk dat we, naast het benchmarken met Europese regio's, ook benchmarken met landen buiten Europa, zoals bijvoorbeeld Singapore en China?

1.2. Tussenkomen van de N-VA-fractie

Tussenkomen van Elke Sleurs

Wetenschap en innovatie liggen *Elke Sleurs* na aan het hart. Het is voor haar zeer belangrijk dat het principe van de quadruple helix in de beleidsnota EWI en in de begrotingstoelichting wordt onderschreven. Wat wetenschap en innovatie betreft, moeten de onderzoekscentra, de industrie en de overheid worden samengebracht, maar ook de burgers hebben daarin hun plaats. Het lid heeft verschillende schriftelijke vragen ingediend, maar wil daarnaast in de commissie een aantal accenten leggen.

Het is voor haar belangrijk dat het FWO aandacht krijgt als een cruciale en onafhankelijke speler, maar ook dat het fonds een kwaliteitslabel vormt. Elke Sleurs heeft onder meer specifieke vragen over de samenwerkingsovereenkomst met het FWO, meer bepaald over de monitoring en over de panelstructuur.

Wat specifiek de universiteiten betreft, wordt verder ingezet op de bijzondere onderzoeksfondsen. De verdeelsleutel daarvan is vernieuwd. Het is belangrijk dat de Vlaamse Regering blijft inzetten op die bijzondere onderzoeksfunctie en op het strategisch basisonderzoek. In het wetenschappelijk onderzoek zijn zowel het fundamenteel bijzonder onderzoek als het strategisch basisonderzoek blijvend belangrijk.

Er gebeurt al veel op het vlak van wetenschapscommunicatie. Maar het is een blijvend aandachtspunt om mensen naar wetenschap en innovatie te drijven.

Een specifiek aandachtspunt is de ruimtevaartindustrie. Hoe zal Vlaanderen hier verder op inspelen? Binnenkort vindt de Ministeriële Conferentie SPACE 19+ van het Europese Ruimtevaartagentschap plaats. Het betreft een federale bevoegdheid, maar Vlaanderen heeft een belangrijke ruimtevaartindustrie en er is ook veel onderzoek aan de verschillende universiteiten. Aangezien Vlaanderen bevoegd is voor innovatie en wetenschappelijk onderzoek, is het voor Elke Sleurs de vraag hoe Vlaanderen in de toekomst verder zijn stempel hierop kan drukken.

Tussenkomst van Andries Gryffroy

Andries Gryffroy stelt in de eerste plaats dat Vlaanderen het niet slecht doet. De werkloosheid bevindt zich op een historisch dieptepunt. De werkgelegenheidsgraad is enorm gestegen. Er zijn enorm veel nieuwe ondernemingen gestart en er is een gunstige dynamiek voor het ondernemerschap. Ook wat onderzoek, ontwikkeling en innovatie betreft, doet Vlaanderen het eigenlijk goed. Vlaanderen is een van de meer welvarende regio's en behoort tot de top van de EU.

Vlaanderen mag echter niet op zijn lauweren rusten, want er zijn heel wat problemen, zoals het klimaat, de brexit en de krapte op de arbeidsmarkt. Een economie die steunt op een competitief, concurrentieel en stimulerend ondernemersklimaat is ook belangrijk om de staatsuitgaven te kunnen betalen. De private jobs en de private ondernemingen bepalen de netto-inkomsten van de overheid en met die netto-inkomsten kan de overheid een bepaald beleid voeren.

In de beleidsnota leest het lid dat minister Crevits het beleid van haar voorganger minister Muyters wil voortzetten. *Andries Gryffroy* vindt het een goede zaak dat de minister van Vlaanderen een innovatieleider wil maken die tot de top vijf van de kennisregio's behoort en wil inzetten op een gunstig en constructief ondernemingsklimaat. Dit is noodzakelijk voor de nettobehoeften van de staatsuitgaven. De minister gaat er verder van uit dat de bedrijven competitief moeten blijven, want dit zorgt voor duurzame jobs. De enige mogelijkheid om duurzame jobs te hebben, is de ondernemingen in Vlaanderen te houden. Verder wil de minister burgers meer bij dit alles betrekken.

Een bloeiende economie start met gedreven ondernemers. De overheid moet duidelijkheid en zekerheid bieden. De overheid moet ondernemingen actief ondersteunen tijdens iedere levensfase, van de geboorte tot de groei. Soms houden ondernemingen ermee op of is er een overname. Met betrekking tot die specifieke problematiek moet de overheid de risico's kunnen beperken.

Wat onderzoek, ontwikkeling en innovatie betreft, wil *Andries Gryffroy* het accent op drie aspecten leggen. Ten eerste moet excellentie primeren. Ten tweede moet het aandeel van de industrie in de financiering een stijgende trend kennen. Ten derde moet onderzoek en ontwikkeling een aantoonbare impact hebben en een bijdrage leveren aan de maatschappelijke en economische uitdagingen. Het lid zal enkele specifieke vragen nader toelichten.

Tijdens de vorige legislatuur is er vooral een bottom-upondersteuning en minder een top-downbenadering geweest. Dat is goed, want op die manier kan worden nagegaan wat de behoeften van de ondernemers zijn. De ondernemers komen met hun behoeften naar de overheid om te zien hoe die hen kan helpen. Een top-downondersteuning zou inhouden dat de overheid zelf bepaalt wat goed is voor de ondernemers. Dat is niet de ideale oplossing, want dan kan de overheid te zeer geneigd zijn om voor iedereen goed te willen doen. Dat leidt tot een verkokerd systeem en een versnippering van middelen.

Door bottom-up te werken, concentreert de overheid zich op een aantal thema's. Tijdens de vorige legislatuur heeft dit geleid tot de oprichting van een aantal

speerpuntclusters, zoals Catalisti, de blauwe cluster en Flux50. In de beleidsnota staat weinig over hoe de minister verder met die clusters wil omgaan. Er is een eindtermijn en de vraag is hoe de clusters zullen worden geëvalueerd. Voor het lid is het niet noodzakelijk dat er nog clusters bijkomen. Wat wel kan gebeuren, is transversaal kijken naar wat al die verschillende clusters gemeenschappelijk bindt. Klimaat of water zijn voorbeelden van wat op een of andere manier in al die clusters wordt behandeld. Met een transversale aanpak kan worden nagegaan hoe die verschillende clusters in netwerken kunnen worden verbonden.

Volgens Andries Gryffroy is het eigen aan de Vlaamse ondernemer dat hij zijn wetenschap en kennis liever voor zich houdt dan echt te netwerken. Het netwerken tussen de verschillende clusters is een belangrijke uitdaging waaraan in de beleidsnota te weinig aandacht wordt besteed. Tot nu toe is de Vlaamse overheid erin geslaagd de verkokering tegen te gaan, maar nu is het aan de minister om in te gaan op de bottom-upaanpak en het transversaal netwerken.

Een volgende vraag is hoe de minister staat tegenover het gebiedsdekkende 5G-netwerk. Hoe kan de Vlaamse overheid hiervan de motor zijn en wat zal er dan gebeuren met het project 'fibre to the home'? Beide zijn volgens hem moeilijk te combineren en dus moet de Vlaamse overheid zich duidelijk opstellen.

Het Departement EWI moet het Vlaams Energie- en Klimaatplan en het geïntegreerde Nationaal Energie- en Klimaatplan helpen opstellen en uitvoeren. Andries Gryffroy vraagt zich af wat de specifieke initiatieven zullen zijn om de transitie van bedrijven naar een klimaatneutrale industrie mogelijk te maken. Elke minister heeft op dat vlak zijn verantwoordelijkheden. De vraag is dan ook welke concrete initiatieven minister Crevits zal nemen.

Concreet staat in het Vlaamse regeerakkoord dat de Vlaamse Regering de premies zal vereenvoudigen. De premies voor rationeel energiegebruik die bedrijven van de distributiebeheerders krijgen, worden afgeschaft. De bedoeling is te werken met één loket en de REG-premies onder de Ecologiepremie Plus onder te brengen. Die premie moet dan wel stevig worden hervormd. Dit wordt vrij dringend, want in het ministerieel besluit staat dat deze premies in principe eind 2019 aflopen. Dit betekent dat er volgend jaar een overgangsmaatregel moet komen of een voorstel moet zijn om dit onder te brengen bij de Ecologiepremie Plus.

Er zijn heel wat financieringsmogelijkheden, zoals de startpremie, de cofinanciering, de cofinanciering+ en de Winwinlening. De Vlaamse overheid zal die mogelijkheden blijven aanbieden en zo nodig ook optimaliseren. Andries Gryffroy vraagt de minister of er ook een evaluatie komt. Zelf maakt hij het onderscheid tussen grote ondernemingen en kleinere ondernemingen. Grote ondernemingen hebben de financiële middelen en de mankracht om al die financieringsmogelijkheden te onderzoeken, maar kleinere ondernemingen hebben die niet. Het lid is dan ook bekommerd om de manier waarop dit voor de kleinere ondernemingen transparant en eenvoudig kan worden gemaakt.

Recent werd nog bericht over het feit dat slechts een derde van de overheidsopdrachten naar kmo's gaat. Vaak wordt dan gezegd dat de wetgeving op de overheidsopdrachten moeilijk kan worden aangepast, maar wie als een kleine ondernemer redeneert, ziet duidelijk waarom kmo's vaak zelfs niet willen meedingen. De papierberg is veel te zwaar en dikwijls wordt een te hoge waarborg gevraagd. Bovendien wordt vaak met een betalingstermijn van negentig dagen gewerkt. Als een kleine onderneming negentig dagen op een betaling moet wachten, interesseert de overheidsopdracht haar vaak zelfs niet meer.

Tegelijk hebben bepaalde grote overheidsorganisaties het moeilijk om voldoende aannemers te vinden. Fluvius vindt bijvoorbeeld moeilijk aannemers voor de uitrol

van de digitale meter. Maar met die stringente voorwaarden konden enkel de grote bedrijven meedingen. Het lid concludeert hieruit dat de overheid aan de aanbodzijde verkeerd bezig is en zou moeten nagaan hoe het voor kleinere kmo's mogelijk wordt hieraan mee te doen. Kleinere kmo's kunnen immers perfect de lokale behoeften invullen. Als een scholenkoepel de aanbesteding organiseert, kunnen enkel de grote leveranciers zich inschrijven. Andries Gryffroy vraagt de minister hier meer aandacht voor te hebben en ervoor te zorgen dat er ook bepaalde segmenten voor kleinere kmo's bij zitten.

Tussenkost van Maaïke De Vreese

Maaïke De Vreese gaat in op de ondersteuning van de lokale besturen in hun beleid inzake handelsvestigingen en kernversterking, een punt dat in het Vlaamse regeerakkoord en in de beleidsnota is opgenomen. Het lid heeft de minister schriftelijk al een aantal vragen gesteld, vooral over de manieren waarop e-commerce en het fysicaal kopen in het beleid kunnen worden geïntegreerd. Komt er al een evaluatie van het Handelsvestigingsdecreet? Zijn er nieuwe goede praktijken waarop kan worden voortgebouwd? Er moet zeker buiten de geijkte denkkaders worden gedacht en er moeten veel initiatieven worden bekeken. De N-VA-fractie engageert zich in elk geval om mee te denken en aan de slag te gaan.

1.3. Tussenkost van de Groenfractie

Meyrem Almaci ziet – wat de circulaire economie betreft – een overlapping met het debat over de beleidsnota van de minister bevoegd voor Omgeving. Het komende decennium zal cruciaal zijn om de omslag naar de circulaire economie vorm te geven. Minister Crevits zal er samen met de minister van Omgeving over moeten waken dat de Ladder van Lansink, die start bij preventie en waarbij storten niet geoorloofd is, zal worden gerespecteerd en zelfs uitgebreid met refurbishing en remanufacturing. De bedoeling is om zoveel mogelijk afval te voorkomen en grondstoffen in een kringloop te houden. Die logica is intussen verworven maar op het terrein nog niet gerealiseerd. De meest energie-intensieve bedrijven richten zich op 2050, omdat dat voor hen één investeringscyclus is die nu vorm krijgt. Deze regering moet de basis leggen om dat voor hen mogelijk te maken op een manier die voorspelbaar is, die duurzaam is en die onze samenleving het uitzicht geeft op het maximaal incalculeren van de circulaire economie.

Meyrem Almaci ziet een aantal hoopvolle elementen in de beleidsnota. Het lid is tevreden dat circulaire economie een volwaardig punt is geworden waarnaar op een positieve manier wordt verwezen. De minister wil een ambitieus plan om een CO₂-arme industrie mogelijk te maken. De doelstelling is maximaal inzetten op de circulaire economie. De verwijzing in de beleidsnota naar economie Mariana Mazzucato stemt het lid gunstig: het is een voordeel om Europees geïntegreerd te werken en vooral een missiegedreven innovatiebeleid vorm te geven. Het is ook positief dat er een decretaal kader komt voor de zogenaamde moonshots.

Het lid heeft echter ook vragen en bekommernissen bij de beleidsnota. Als de minister samen met de minister van Omgeving haar beleid tot een succes wil maken, dan moet er een heldere strategie komen voor hergebruik en herstel van materialen en grondstoffen. Hoe zal die eruitzien? Het invoeren van statiegeld is het voorwerp van debat, zowel in de vorige als in deze regeerperiode. Recent zijn de Belgische drankenhandelaars zelf met een campagne gestart voor herbruikbare verpakkingen. Ze willen het grote publiek aanmoedigen om herbruikbare drankverpakkingen aan te kopen, omdat die minder energie verbruiken dan een eenmalige verpakking. Het draagvlak voor statiegeld lijkt hiermee te groeien. Wil de minister samen met de minister van Omgeving het debat over statiegeld deze legislatuur voeren? De Vlaamse Regering zal de evaluatie van het Verpakkingsplan 2.0 pas in 2023 uitvoeren, hoewel eerder een tussentijdse evaluatie werd beloofd.

Dit betekent dat, mocht er een negatieve evaluatie zijn, het statiegeld pas de volgende regeerperiode kan worden ingevoerd. Daarmee maakt de regering opnieuw een doorschuifoperatie mogelijk. Meyrem Almaci betreurt dit op een moment dat de Federatie van Belgische Drankenhandelaars zelf werkt aan een draagvlak. Het is volgens haar een mooi voorbeeld van hoe vanuit de sector en de bevolking een draagvlak groeit en het beleid toch uitstelgedrag vertoont. Hoe zal de Vlaamse Regering werk maken van de strategie van hergebruik en herstel van materialen en grondstoffen? Waarom komt de evaluatie van het Verpakkingsplan er pas in 2023?

Meyrem Almaci heeft ook vragen over het thema industrie en samenleving. De minister wil een Industrieforum oprichten. Daarin zal zij met de minister-president halfjaarlijks overleg hebben over het industriële beleid. In 2011 werd al een Industrieraad opgericht om vorm te geven aan het industriële beleid in Vlaanderen. Is het nieuwe forum dan een vervanging, een aanvulling of enkel een nieuwe naam? Hangt dit samen met een evaluatie van de werking van de Industrieraad? Is er een dergelijke evaluatie, en zo ja, is die beschikbaar? Welke leerpunten heeft de minister uit de evaluatie gehaald? Voor het lid is het zeer belangrijk dat er transparantie is over de doelstelling en de werking van het Industrieforum, zeker als de algemene beleidsdoelstelling is om Vlaanderen te richten op een industriële klimaatneutrale transitie, die impliceert dat er op dit moment geïnoveerd en geïnvesteerd moet worden om dat mogelijk te maken tegen 2050.

Het lid is al heel lang vragende partij voor een decretaal kader voor de moonshots. Ook wat dit betreft is er een transparant en democratisch kader nodig en een goed onderbouwd proces. Het lid pleit voor een breed gedragen Vlaamse kadernota voor de industriële transitie. Tomas Wyns schreef daar volgens haar een schitterende nota over, die werd onderschreven door de Bond Beter Leefmilieu en aantoonde dat veel investeringsmiddelen nodig zullen zijn. Er wordt bespaard op een aantal belangrijke maatschappelijke departementen, tegelijk gaat er 93 miljoen euro extra naar energie-intensieve bedrijven in de vorm van subsidies.

Meyrem Almaci heeft op zich geen probleem met ondersteuning als die efficiënt is en als er een verantwoording voor is. Via welke criteria, met welke return on investment, met welke rapportage, welke maatschappelijke en klimatologische terugverdieneffecten en welke bijdrage aan de doelstelling van de circulaire economie worden die middelen gegeven? Er moet duidelijkheid zijn over de manier waarop daarover verantwoording zal worden afgelegd. Hoe kadert dit in de industriële en energietransitie? Welke infrastructuur, welke investeringen, welke technologische keuzes worden gemaakt, op welke basis?

Tegelijk wordt er geschraapt in de middelen die via de kmo-portefeuille worden verdeeld. Meyrem Almaci is altijd bereid een oefening te maken om efficiënter en gericht te werken. Maar het is wel opmerkelijk waar die oefening wel wordt gemaakt en waar niet en op welke manier tientallen miljoenen euro al dan niet worden ingezet. De middelen voor de kmo-portefeuille kunnen zeker efficiënter en gericht worden ingezet met het oog op duurzaamheid, maar een heroriëntering van de middelen zou dan volgens het lid beter zijn dan lagere subsidiepercentages. Die ideologische keuze is door de regering gemaakt. Dat is bizar in vergelijking met de eerdere keuze om van grote energie-intensieve bedrijven, nagenoeg zonder kader en zonder voorwaarden, geen heroriëntering te vragen maar er zelfs nog extra middelen tegenaan te gooien. Het is tegenstrijdig om aan de ene kant een logica te hanteren waarbij men voor lagere subsidiepercentages kiest en aan de andere kant een maximale compensatie geeft, bijna de helft van de middelen afkomstig uit het ETS-systeem.

Inzake circulaire economie wordt sterk de nadruk gelegd op recycleerbaarheid. Maar in het huidige internationale debat is dat al voorbijgestreefd. Umicore,

nummer 7 in de internationale top 100 van de meest duurzame bedrijven ter wereld, zet in op 'urban mining'. Bij het sluiten van de grondstoffenstromen gaat het over het verlengen van de levensduur van producten, demonteerbaarheid, productdesign en herstelbaarheid, het echte circulaire model. Wat dit betreft is een sterke link mogelijk met de Federale Regering. De transformatie van wegwerp- naar langdurig en hoogwaardig gebruik van materialen en producten gaat over nieuw productdesign, nieuwe businessmodellen (product as a service) en een industriële symbiose. Op welke manier zal dit de komende jaren vorm krijgen in het beleid van de minister? Dit thema is zeer beperkt aanwezig in de beleidsnota, hoewel veel bedrijven daar vandaag al mee bezig zijn.

Meyrem Almaci is het eens met de minister dat technologische innovatie belangrijk is, maar ze mist het aspect sociale innovatie. HIVA heeft in opdracht van het Departement WSE een onderzoek gedaan naar de impact van de circulaire economie op de arbeidsmarkt en dat specifiek voor kwetsbare groepen. HIVA heeft het over 30.000 jobs voor de meest kwetsbaren. Het onderzoek sluit naadloos aan bij het debat over de knelpunten op de arbeidsmarkt. Het zou volgens het lid een leidraad moeten zijn in het beleid van de minister gedurende de komende jaren omdat het een win-winverhaal is. Het gaat over jobs die niet delokaliseerbaar zijn en rechtstreeks aan de meest kwetsbaren een mogelijkheid geven om mee te bouwen aan de sectoren van de toekomst. Wil de minister dat aspect van sociale innovatie ondersteunen? Wat leert zij uit het rapport van HIVA en op welke manier krijgt dat vorm? Om de industriële transitie mogelijk te maken zal de minister niet alleen de steun van de werkgevers nodig hebben maar ook van alle andere actoren die in het werkveld actief zijn.

Meyrem Almaci heeft op federaal niveau meegewerkt aan de hervorming van het vennootschapsrecht. Er is een apart hoofdstuk over coöperatieën toegevoegd en voor het eerst is het ondernemerschap breder ingevuld dan voorheen. Iedereen die bezig is met mensen tewerk te stellen, zowel in de profit- als in de non-profit-sector, wordt als ondernemer beschouwd. Het lid betreurt dat in de beleidsnota WSE het ondernemerschap ook niet breder worden ingevuld. Zij vraagt de minister om vanuit de nieuwe wetgeving het ondernemerschap ruimer te bekijken, zodat er ook voor de sociale ondernemers toegang tot het economische instrumentarium komt. Technologische innovatie is belangrijk, maar ook sociale innovatie. Het lid vraagt of de minister bereid is om die te ondersteunen en op welke manier.

1.4. Tussenkost Open Vld-fractie

Maurits Vande Reyde zegt dat uit de duidelijke toelichting van de beleidsnota blijkt dat de minister geïnteresseerd is in haar bevoegdheden. Die zijn zeer veelzijdig: het gaat van mensen aan een job helpen tot samenwerkingsverbanden in de quadruple-helixmodellen. Het lid vindt het belangrijk dat mensen die het beleid maken persoonlijke feeling hebben met de domeinen waar ze mee bezig zijn.

Een tweede zaak die het lid tevreden stemt, is dat de minister keuzes durft te maken. Voor het beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie wil zij onder meer inzetten op de opstappen voor onderzoek en ontwikkeling richting de 1 procentnorm voor overheidsinvesteringen. Voor andere maatregelen zal minder geld worden uitgegeven. Het is een goede zaak dat beleids mensen keuzes durven maken, dat heeft volgens het lid meer nut dan de kaasschaafmethode. Het is de taak van politici om eigen accenten te leggen en dat is in het beleidsdomein EWI ook gebeurd.

Maurits Vande Reyde wil ingaan op twee grote bezorgdheden, aandachtspunten die cruciaal zullen zijn voor het al dan niet slagen van het economische beleid in Vlaanderen de komende jaren. De eerste bezorgdheid gaat over de lokale kleine ondernemers. In Vlaanderen is er altijd veel aandacht geweest voor de grote

economische infrastructuur, de werkgelegenheid, veelal gericht op ondernemingen van enige grootte. Dat is zeker nuttig en nodig. Maar de echte kracht van de Vlaamse economie ligt in de vele duizenden, zelfs honderdduizenden kleine lokale ondernemers. Dat zijn de kleine winkels, de kleine zelfstandige ondernemingen die het vaak moeilijk hebben om uit de kosten te komen en een eventuele medewerker te betalen. Die kleine ondernemingen vormen het sociale weefsel, ze zorgen voor de sponsoring van de lokale voetbalt ploeg of jeugdbeweging. Het lid vindt dat daar meer aandacht voor moet zijn. Hij verwacht een actieplan dat duidelijk maakt hoe de lokale winkels opnieuw kunnen floreren, hoe kan worden gesnoeid in het oerwoud aan de regels en belastingen en hoe kleine ondernemingen personeel kunnen aanwerven zonder zorgen. Zij zijn de vaak onzichtbare kracht van het Vlaamse economische weefsel.

Een tweede aandachtspunt van Maurits Vande Reyde is de ambitie om uit te groeien tot een slimme regio. Daarover staan in het regeerakkoord twee interessante en goed doordachte passages. Die gaan enerzijds over de basisinfrastructuur: Vlaanderen wil inzetten op de snelle uitrol van het 5G-netwerk en andere hogesnelheidscommunicatienetwerken. Maar het is voor het lid nog niet duidelijk, niet in de begrotingstabellen en niet in de beleidsnota, welke rol daarbij is weggelegd voor de Vlaamse overheid. Hoe zullen de hogesnelheidsnetwerken van de toekomst worden gerealiseerd? Dat is voor het lid zeer cruciaal voor de Vlaamse economie. De afgelopen weken waren er debatten, onder meer over het aantal elektrische bussen en laadpalen in bepaalde steden. Die zijn zeer boeiend, maar hij meent dat Vlaanderen het debat moet voeren over de basisinfrastructuur en hoe daarmee de ambitie kan worden verwezenlijkt om koploper in Europa te zijn. 5G en 'fiber to the home' zijn daar zeer belangrijke elementen van. Het is nodig een werkbaar model met de operatoren op te zetten, maar dat vraagt natuurlijk middelen. Kan Vlaanderen dit aan? Welke pistes denkt de minister daarvoor te bewandelen?

1.5. Tussenkomen van de sp.a-fractie

Caroline Gennez is positief over de doelstellingen in de beleidsnota EWI. Zo staat de sp.a-fractie volledig achter de doelstelling om naar 3 procent van het bnp in O&O-investeringen te streven. Daarvoor is de voorbije jaren al een inspanning gedaan. In deze disruptieve tijden is het evident dat innovatie een plek krijgt in het hart van de economie. Het is ook positief dat in de beleidsnota de nadruk wordt gelegd op de samenwerking tussen de verschillende stakeholders. Dat kan voor een versnelling in innovatie en economische en maatschappelijke vooruitgang zorgen. Ook de quadruple helix tussen overheid, ondernemers, burgers en onderzoekers is vanzelfsprekend. Middelen kunnen pas renderen als ze transparant en interdisciplinair worden ingezet.

De fractie staat achter de principes van de Flemish open science board, die het delen en verspreiden van kennis mogelijk maken en versterken. De oprichting van een IndustrieForum is interessant. Maar hoe verhoudt dit forum zich tot de Vlaamse Industrieraad?

Caroline Gennez mist in de beleidsnota EWI wel een voldragen visie op de rol van de overheid in het economische proces. Vlaanderen staat voor disruptieve tijden en voor een economische transitie. De Vlaamse overheid moet een raamwerk creëren en als regisseur en actor optreden, zeker in een aantal niet-rentabiliserende sectoren en opdrachten, zoals universele publieke diensten, zorg, onderwijs en openbaar vervoer. Met overheidsmiddelen kunnen innovatierisico's worden genomen die de privésector niet wil of kan nemen.

De sp.a-fractie stelt zich concrete vragen bij de FWO-besparingen en het intensief optrekken van de staatssteun aan energie-intensieve bedrijven. Heel wat middelen

uit het Klimaatfonds kunnen beter worden geïnvesteerd om de duurzame transitie te maken.

Op verschillende domeinen is er innovatie nodig. Caroline Gennez verwijst naar de minister van Media die al zei dat hij wil samenwerken met het departement EWI, bijvoorbeeld inzake mediawijsheid. Hoe wil de minister dergelijke vragen coördineren?

De fractie van het lid vraagt ook aandacht voor de verliezers van technologische ontwikkelingen en innovatie in deze snel veranderende tijden. Werknemers maar ook mensen die niet actief zijn of schoolverlaters, moet men numerieke en digitale geletterdheid bijbrengen. De minister moet ook oog hebben voor technologie-kritiek, zodat men zich bewust is van de potentieel negatieve effecten van technologie.

Caroline Gennez is positief over de STEM-academies. Die zijn nu nog heel divers in hun aanpak. Hoe kan men de academies meer clusteren en de goede praktijken die er aanwezig zijn, zoals CoderDojo, verspreiden? Hoe kan men de opleidingen zo laagdrempelig mogelijk en het bereik zo groot mogelijk maken? Het lid raadt aan om de piste te onderzoeken om levenslang leren in de STEM-academies te integreren.

De sp.a-fractie vindt het geen goed idee om de middelen voor bedrijven die veel CO₂ uitstoten te compenseren voor EU-ETS op te trekken naar meer dan 90 miljoen euro, terwijl men in 2017-2018 daarin nog maar 31 miljoen euro investeerde. Het zal bij die bedrijven de drive wegnemen om zelf te innoveren en minder energie te verbruiken. Er zijn volgens het lid betere oplossingen, zoals de carbon border tax op Europees niveau. Zal de regering een dergelijk initiatief actief ondersteunen? Dat zou de Vlaamse bedrijven een level playing field geven om te investeren en een drijfveer om te vernieuwen.

In de beleidsnota legt de minister er de nadruk op dat excellent fundamenteel onderzoek de basis is voor nieuwe praktische toepassingen. Dat is uiteraard waar en het verleden heeft dat al bewezen. Het lid geeft als voorbeeld het ontwikkelen van de CRISPR-technologie, die haar oorsprong vindt in onderzoek uit de jaren tachtig. Als de overheid niet investeert in fundamenteel onderzoek, dan heeft dat een negatieve impact op de innovatie in de economie. Volgens Caroline Gennez ligt de klemtoon in de hele beleidsnota echter te veel op finaliteit, op resultaatgebondenheid en de quasi-direct meetbare impact van onderzoek. Ze hoopt dat het evenwicht tussen fundamenteel en praktijkgericht onderzoek wordt hersteld in deze regeerperiode.

Bij de verdeelsleutel van de onderzoeksmiddelen ziet zij in dat verband een eerste knipperlicht. De minister bespaart 16,6 miljoen euro op de FWO-subsidies. Welke impact heeft dit op de slaagkansen van FWO-aanvragen? Waarvoor dient dan de extra investering van 5,5 miljoen euro voor excellent wetenschappelijk onderzoek? Ligt daarin dan de focus op fundamenteel onderzoek?

De sp.a-fractie drukt haar bezorgdheid uit over de veiligheidsaspecten verbonden aan innovatie. Er werd al verwezen naar het snel uitrollen van een 5G-netwerk en ook de fractie deelt de mening dat dat belangrijk is voor de economie. Is er een concreet stappenplan? Hoe verlopen daarnaast de onderhandelingen met de federale overheid over de spectrumveiling? Hoe interpreteert minister Crevits het Europese rapport over de risico's die gepaard gaan met de uitrol van 5G-netwerken, zoals de bedreiging uit niet-EU-landen, met name China? Caroline Gennez waarschuwt ervoor om de strategische sectoren niet te snel en te naïef over te leveren aan grote buitenlandse spelers zoals Huawei, die minder bezorgd zijn over privacy of mensenrechten.

De brexit heeft een negatieve impact op de Vlaamse economie van min 2,8 procent, 28.000 banen worden erdoor bedreigd. Maar los van de economische gevolgen is er aandacht en monitoring nodig voor de uitwisseling van studenten, onderzoekers en docenten. Die uitwisseling moet gegarandeerd blijven, net zoals de bilaterale onderzoeksprojecten met Britse onderzoeksinstituten. Kan de minister verduidelijken hoe ze dit opvolgt en monitort en hoe ze hiervoor in een regelgevend en operationeel kader voorziet?

De sp.a-fractie beveelt ook een decretaal kader aan voor de zogenaamde zandbakomgevingen, om data van kennisinstellingen en bedrijven te ontsluiten en start-ups daarbij te ondersteunen. Maar ook hier zijn er vragen over privacy en eigenaarschap van de gegevens. Die bekommernissen moeten vanaf het begin van het traject worden meegenomen en met experts worden bekeken. Hoe zal de minister dit uitwerken?

Caroline Gennez meent dat zelfstandigen en freelancers in de platformeconomie een betere ondersteuning verdienen. Ze maken gebruik van digitale platformen waar ze hun expertise en diensten aan potentiële klanten en opdrachtgevers aanbieden. De platformeconomie groeit voortdurend, maar het gaat wel over losse arbeidsrelaties. De sp.a-fractie roept op om in een adequate en noodzakelijke sociale bescherming te voorzien en die te waarborgen voor al de werknemers die online microtaken vervullen, thuis voor wereldwijde toeleveringsbedrijven werken of opdrachten voor een dergelijk platform uitvoeren. In het regeerakkoord staat dat men daar extra aandacht aan wil besteden, ook aan goed opdrachtgeverschap en aan een kwalitatieve relatie tussen freelancer en opdrachtgever. Op welke manier zal de Vlaamse Regering daarin het voortouw nemen? Het is immers voor een groot deel federale bevoegdheid. Hoe zal het overleg met de federale collega's worden uitgerold? De sp.a is alvast voorstander van de meeneembaarheid van sociale rechten, zodat ook werknemers die in de platformeconomie actief zijn niet worden gesanctioneerd in de loop van hun carrière of daarna.

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting kondigde aan dat hij de 3,5 miljard euro subsidies zal evalueren. Caroline Gennez vraagt wat dit concreet betekent voor de subsidies binnen het Hermesfonds. Op basis van welke criteria zullen die worden geëvalueerd? Zijn de huidige besparingen van 6 procent en de twee punctuele besparingen op de kmo-portefeuille en de economiesubsidies dan geen serieuze voorafname op dat proces? Hoe verhouden die zich tot elkaar?

De Vlaamse kmo's halen maar één op de drie van de overheidsopdrachten binnen. Frankrijk zit op 45 procent, Duitsland op 46 procent, Luxemburg op 54 procent, Nederland op 60 procent, en het Europese gemiddelde is 42 procent. Nochtans heeft Vlaanderen een zeer rijk kmo-landschap, dat zeer diverse diensten en goederen aanbiedt. Hoe kan men er – uiteraard in overeenstemming met de regelgeving betreffende de overheidsopdrachten – voor zorgen dat de Vlaamse kmo's meer overheidsopdrachten krijgen en op die manier een belangrijke motor voor de economie blijven?

De minister wil de werking van het Comité voor Kleinhandel evalueren en optimaliseren. De mogelijkheid wordt zelfs geopperd om het comité af te schaffen, hoewel het nog maar net is opgericht. Wat is daarvan de reden?

Het lid vraagt verder verduidelijking over de volgende sibillijnse zin in de beleidsnota: "We evalueren het succes van het IBN-programma. Opgestarte Innovatieve Bedrijfsnetwerken kunnen enkel worden verdergezet zonder overheidsfinanciering."

Caroline Gennez besluit dat haar fractie het beleid de komende jaren met een open geest wil volgen en mee wil sturen richting 80 procent mensen aan het werk en 3 procent O&O in Vlaanderen.

1.6. Tussenkomsst van de CD&V-fractie

Kurt Vanryckeghem stelt dat de CD&V achter het beleid en de beleidsnota's van de minister staat. De beleidsnota EWI spreekt over het Vlaamse geïntegreerde beleidsplan inzake succesvol ondernemen in de digitale samenleving. UNIZO pleitte voor het opmaken van een dergelijk plan naar analogie met het Nederlandse programma 'Versnelling digitalisering midden- en kleinbedrijf'. Daarin worden voorstellen gedaan om meer transparantie te brengen in de manier van werken van online platformen voor ondernemers, in opvolging van het voorstel van de Europese Commissie van april 2018 met betrekking tot de algemene voorwaarden, de volgorde van zoekresultaten en de regels rond het verwijderen van ondernemers van het platform. In Nederland werkt men met zogenaamde praktijktesten, waarbij ondersteuningsmechanismen inzake digitalisering eerst op kleine schaal worden getest en men vervolgens probeert ze op te schalen. Zo waren er recent praktijktesten 'driven by data', waarbij studenten lokale ondernemers hielpen om waarde te halen uit hun data. Er werd een Digital Trust Center opgericht dat tot doel heeft het bedrijfsleven weerbaar te maken tegen cyberbedreigingen.

In de beleidsnota staat dat de hinderpremie zal worden geoptimaliseerd, onder andere door het vernieuwde GIPOD te implementeren en de communicatie met de lokale besturen te verbeteren. Kurt Vanryckeghem vraagt wat de mening van de minister is over het voorstel van UNIZO om het statuut van 'ondernemer in openbare werken' te creëren. Dit zou een aantal automatische gevolgen hebben en past in de filosofie van vermindering van administratieve overlast. De verbeterde communicatie zou ertoe leiden dat de lokale besturen een lijst ontvangen met de ondernemers die voor de hinderpremie in aanmerking komen. Op die manier zouden de lokale besturen gericht kunnen communiceren ten aanzien van alle mogelijke rechthebbenden.

2. Antwoorden van de minister

Schriftelijk ingediende vragen

De leden konden vragen over de beleidsnota schriftelijk indienen voor de start van de bespreking. Minister *Hilde Crevits* zal ook op die vragen antwoorden.

De minister dankt de leden voor de waardevolle reflecties over de beleidsnota. Een algemene voorafgaande bedenking is dat niet alle vragen op dit moment kunnen worden beantwoord omdat er nog verdere beleidsvoorbereiding of overleg met de betrokken actoren nodig is. De minister wil een overlegd beleid voeren.

Er staan in feite drie grote lijnen centraal in haar beleidsnota: een nieuw innovatiemodel, zes horizontale projecten en de beleidsinstrumenten. De uitdaging is stappen vooruit zetten om Vlaanderen een plaats te laten verwerven in de top vijf van de innovatieve regio's en landen in de EU.

2.1. Analyse en visie

2.1.1. *Missiegedreven innovatiebeleid*

Vragen van Ilse Malfroot: in de beleidsnota vermeldt de minister drie principes die de richting van het beleid bepalen: ambitie, impact en samenwerking. Hoe ziet de minister de samenwerking tussen de verschillende beleidsdomeinen en met de andere Vlaamse ministers concreet? Wat houdt deze samenwerking in voor de

middelen voor onderzoek en innovatie? Verder in de beleidsnota geeft de minister dan weer aan dat ze verkoking van innovatiemiddelen wil vermijden.

De minister wil ook de kaart trekken van een missiegedreven innovatiebeleid en ze verwijst naar de quadruple helix. Hoe ziet de minister dit missiegedreven innovatiebeleid? Impliceert dit ook extra middelen voor missiegerichte innovatieprojecten?

Vraag van Maurits Vande Reyde: welke prioriteiten ziet de minister in het missiegericht beleid? Worden er andere 'moonshots' gepland?

De minister antwoordt dat het transversaal innovatiebeleid en het missiegedreven innovatiebeleid voor haar grotendeels synoniemen zijn. Dit beleid is gericht op het inzetten van innovatie voor het oplossen van maatschappelijke uitdagingen of het bekomen van maatschappelijke opbrengsten. Zoals in de beleidsnota wordt vermeld, vallen onder deze uitdagingen zeker de klimaatuitdaging, het energievraagstuk en de mobiliteit, maar ook werkbaar werk, de vergrijzing en de sociale cohesie. Ook circulaire economie en bio-economie zijn domeinen waarbinnen bij prioriteit missies kunnen worden gedefinieerd.

De concrete prioriteiten moeten bepaald worden in een nog op te zetten participatief proces. De minister wil bij dit proces zoveel mogelijk relevante belanghebbenden uit de quadruple helix betrekken, inclusief de betrokken beleidsdomeinen. Dit om een zo groot mogelijk draagvlak te krijgen. Ze wil ook geen top-down benadering waarbij de minister alleen bepaalt wat de prioriteiten zijn.

Voor de concrete uitwerking van dit proces is een opdracht gegeven aan de administratie. Die opdracht is dubbel: enerzijds een visie op het stroomlijnen van lopende initiatieven en anderzijds een toetsingskader voor nieuwe initiatieven. Tevens zal de minister het advies van de VARIO inwinnen over de structurele betrokkenheid van burgers, middenveld en kleine bedrijven bij belangrijke innovatietrajecten.

Er is in 2020 niet in specifieke extra budgetten voorzien voor grote bijkomende missies. Er is dus niet meteen ruimte voor extra moonshotinitiatieven. 2020 wordt vooral een jaar om het beleidskader op punt te stellen.

2.1.2. Omgevingsanalyse – top vijf innovatieve regio's

Vraag van Maurits Vande Reyde: de ambitie is om Vlaanderen in de top vijf van innovatieve Europese regio's te brengen. Kan de minister overwegen om in de volgende beleidsdocumenten scherper te benchmarken met deze topregio's?

De minister bevestigt dat het haar bedoeling is een heldere aanpak uit te werken om Vlaanderen te kunnen benchmarken met relevante topregio's en landen. Ze zal de nodige data daarvoor op een transparante wijze ter beschikking stellen. Het gaat in de eerste plaats om de zeventien indicatoren uit het RIS, die de minister heeft toegelicht en waarvan publicaties beschikbaar zijn. In deze publicaties wordt gewerkt met gestandaardiseerde data die niet zo toegankelijk zijn voor de lezer.

Voor meer concrete gegevens is men deels afhankelijk van de gegevens die Eurostat ter beschikking stelt. Met ECOOM worden de nodige afspraken gemaakt om de monitoring op punt te stellen.

2.1.3. Valorisatie

Vraag van Andries Gryffroy: ondanks de hoge O&O-uitgaven presteert de Belgische economie niet evenredig beter op het gebied van octrooien, de creatie van

innovatieve producten en de uitvoer van hightechproducten. Hoe zal de minister ervoor zorgen dat de hoge O&O-investeringen zich sterker vertalen in economische prestaties? Hoe zullen de bedrijven beter betrokken worden bij de investeringen in O&O?

De minister zal op diverse vlakken de inspanningen verhogen om de investeringen in O&O verder economisch te valoriseren en meerwaarde te scheppen voor de Vlaamse samenleving. Impact – economisch en maatschappelijk – is voor haar een heel belangrijk principe. De minister vermeldt daarbij acht elementen:

- versterken van de samenwerking tussen bedrijven en kennisinstellingen in het kader van strategisch basisonderzoek, doctoraatsonderzoek, maar ook de toegang tot onderzoeksinfrastructuur;
- verlagen van drempels voor kleine bedrijven voor O&O-steun. De minister verwijst naar haar antwoorden op vragen hierover bij de bespreking van de uitgavenbegroting 2020;
- monitoren van de impact van de innovatiesteun en zorgen voor een opvolging van geslaagde innovatieprojecten naar investeringen en vermarkting;
- verder uitbouwen van de speerpuntclusters;
- internationale valorisatie van het potentieel van de speerpuntclusters en de SOC's;
- uitbouwen van een steunkader voor pilootinstallaties en demonstratieprojecten, om innovatie dichterbij de markt te brengen;
- verbeteren van kennisverspreiding naar ruime groepen van bedrijven;
- promoten en aanbieden van begeleiding op het vlak van de bescherming van intellectuele eigendom.

2.2. Lokaal ondernemerschap laten bloeien

2.2.1. Kernversterking en digitale handel

Vragen van Ilse Malfroot en Els Sterckx: deze regering gaat inzetten op een sterke lokale economie en detailhandel met levendige kernen in dorpen en steden. Hoe zal de regering de gemeenten ondersteunen die de klanten naar hun centrum willen krijgen om te shoppen? De minister wil een strategie ontwikkelen om het kopen bij Vlaamse ondernemingen te stimuleren. Wat is de timing en wat moet onder deze strategie worden verstaan? Hoe zal de minister de lokale handelaars ondersteunen om mee te kunnen met e-commerce? Hoe gaat ze de concurrentie aan met andere landen waar dezelfde producten tegen veel goedkopere prijzen voorhanden zijn?

Vragen van Maaïke De Vreese: de minister zal de lokale besturen ondersteunen om het beleid inzake handelsvestigingen en kernversterking beter uit te werken en goede praktijken te delen. Hoe wordt de impact gemeten? Hoe wordt nagegaan in welke mate de goede praktijken effectief worden gebruikt?

Wat is de tijdlijn voor de evaluatie van het decreet betreffende het integraal handelsvestigingsbeleid? Zal de minister de e-commerce en het fygitaal kopen meenemen bij de hervorming en actualisering van het decreet?

Een online platform met het assortiment van lokale winkels kan een meerwaarde betekenen. Dat zou via een breed project (Vlaams initiatief) of via ondersteuning van steden en gemeenten (lokaal initiatief) kunnen worden uitgerold. Hoe staat de minister ten aanzien van deze concepten? Wat is de visie van de minister op initiatieven zoals Storesquare of Prestashop? Op welke manier zijn deze toepasbaar in Vlaanderen en kunnen ze hier een meerwaarde betekenen?

De minister zal een strategie ontwikkelen om het kopen bij Vlaamse ondernemingen en 'lokaal nieuw makerschap' te stimuleren. Daarbij zal ze de lokale

ondernemers ondersteunen om de positie ten aanzien van fygitaal kopen of hybride handel en digitale marketing te bepalen. Hoe zal de minister dit aanpakken? Welke beleidsinstrumenten kunnen daarvoor worden ingezet?

Vraag van Maurits Vande Reyde: het regeerakkoord en de beleidsnota voorzien in de mogelijkheid om lokale ondernemers vanuit Vlaanderen te ondersteunen in de omwenteling naar fygitaal kopen. Is het voor de minister inmiddels al duidelijk hoe ze dit concreet zal doen?

Vraag van Caroline Gennez: de minister wil het Comité voor Kleinhandel evalueren en eventueel zelfs afschaffen, hoewel het nog maar net is opgericht. Wat is daarvan de reden?

De minister antwoordt dat het gedeeltelijk verschuiven van consumentenbestedingen van fysieke goederen naar digitale goederen (zoals muziek streamen in plaats van cd's kopen) en van het marktkanaal winkels naar webverkoop in elke stad en gemeente impact heeft op het winkelaanbod. Er moet op twee assen worden gewerkt: de aantrekkelijke ruimtelijke organisatie van de handel en de digitalisering.

Gemeenten kunnen in de eerste plaats met een doordacht detailhandelsbeleid het tij helpen keren. Het decreet betreffende het integraal handelsvestigingsbeleid reikt daarvoor de instrumenten aan: detailhandelsvisie ontwikkelen, de nodige ruimtelijke instrumenten ontwikkelen en vervolgens een consequent vergunningsbeleid hanteren. De voorbije jaren is ook ingezet op premies die de handelaars ten goede komen en zorgen voor de verfraaiing en betere benutting van de panden in het kernwinkelgebied. Ook de bereikbaarheid van de kernen en betaalbaar parkeren, zijn belangrijke aandachtspunten voor het lokale beleid.

De minister wil de impact van het beleid op dit vlak meten aan de hand van een reeks indicatoren: het al dan niet hebben van een actuele detailhandelsvisie, een afgebakend kernwinkelgebied, ruimtelijke instrumenten, de evolutie van het winkelareaal in de kern en daarbuiten enzovoort. Uit gegevens van het VLAIO is gebleken dat heel wat gemeenten nog geen handelsvestigingsbeleid voeren. Voor andere gemeenten blijft het vaak zoeken naar een haalbare manier om de doelstellingen van het integraal handelsvestigingsbeleid te integreren in het ruimtelijk instrumentarium.

Kennisdeling tussen lokale besturen blijft daarom erg belangrijk voor de minister. Via de samenwerking met de VVSG en een vernieuwde samenwerking met de provincies wil de regering de gemeenten beter ondersteunen.

Wat betreft de evaluatie van het Handelsvestigingsdecreet zijn al enkele discussiepunten gekend. Een aandachtspunt is het functioneren van het Comité voor de Kleinhandel. Er zal nu eerst een inhoudelijke studie gebeuren die evalueert welke oplossingen voor die discussiepunten het meest doelmatig en aanvaardbaar zijn, mede gelet op de Europese Dienstenrichtlijn. Het is dus niet zo dat de keuze voor het opheffen van het Comité voor de Kleinhandel al vastligt. De minister heeft alvast de opdracht gegeven om een begeleidende stuurgroep met onder meer de ondernemersorganisaties en de lokale besturen op te zetten.

Bij de evaluatie van het decreet wil de minister ook kijken naar het aspect elektronische handel en thuislevering. Het huidige handelsvestigingsbeleid betreft fysieke ruimten, ongeacht of er gekocht of enkel 'beleefd' wordt. Gelet op de definitie van een kleinhandelsbedrijf als distributie-eenheid, biedt het huidige decreet ook al de mogelijkheid om bepaalde logistieke aspecten van e-commerce mee te sturen. Als e-commerce meegenomen wordt bij de evaluatie van het decreet, betreft het in de eerste plaats de vraag in welke mate de huidige instrumenten ertoe kunnen

bijdragen de distributie-eenheden op gewenste locaties te bekomen, onder meer in functie van een duurzame mobiliteit.

De minister meent dat iedere handelaar online aanwezig zou moeten zijn zodat de consument op zijn minst de winkel gemakkelijk weet te vinden, de openingsuren kan checken, de winkel eenvoudig kan contacteren en zich al op voorhand een idee kan vormen van concept, dienstverlening enzovoort. Het online ondersteunen en versterken van de fysieke winkel moet voor de meeste handelaars een ernstige optie zijn. Het blijkt ook dat grote ketens zich profileren met fygitaal kopen. Online verkoop via een webshop of een marktplatform vergt van de handelaar het strategisch herdenken van het winkelconcept en assortiment, het herdenken van processen en het investeren in ICT en marketing. Dat is een ondernemersbeslissing die mee bepaald wordt door investeringscapaciteit en rendementsverwachtingen en die wordt ondersteund met de generieke steunmechanismen bij het VLAIO en de PMV.

Initiatieven zoals Storesquare of Prestashop, die de drempel verlagen voor handelaars om met webverkoop te starten, zijn uiteraard welkom. Zowel een Vlaams marktplatform als gratis opensourcesoftware om een eigen webshop te starten, helpen de ondernemer die niet onmiddellijk een groot ICT-budget ter beschikking heeft. Storesquare is een initiatief van Roularta, UNIZO en KBC en is Vlaanderen-breed actief. Het leek op weg een Vlaamse bol.com te worden maar heeft zich recent moeten heroriënteren. Het focust nu vooral op de sectoren waar het zich kan onderscheiden van de grote marktplatforms.

De minister zal de begeleidingsgroep van het VLAIO-project 'Het Internet. Ook uw zaak' de opdracht geven om een nieuw werkplan op te stellen, rekening houdende met recente evoluties. Dit werkplan moet goed worden afgetoetst met de organisaties van lokale handelaars om met het beleid optimaal in te spelen op de behoeften en de haalbaarheid bij lokale ondernemers.

2.2.2. *Smart Cities*

Vraag van Andries Gryffroy: de minister zet in op slimme steden en zal steden en gemeenten met gelijkaardige uitdagingen samenbrengen. Daarbij is het de bedoeling dat slimme toepassingen maximaal gemeenschappelijk kunnen worden geïmplementeerd. Hoe zal de minister dat concreet aanpakken, ermee rekening houdend dat lokale besturen van elkaar kunnen leren, maar dat er ook soms maatwerk nodig is om specifieke problemen aan te pakken?

De minister antwoordt dat het VLAIO de smart cities nu al via verschillende kanalen ondersteunt. Specifiek voor de gemeenten ondersteunt het de VVSG om via een stafmedewerker de lokale overheden te inspireren, te informeren en te adviseren inzake smart cities.

Naast deze ondersteuning werden ook al twee oproepen georganiseerd, waarbij subsidies voor lokale besturen mogelijk zijn. De eerste oproep City of Things werd gelanceerd in 2017. Voor de tweede oproep loopt op dit moment de evaluatie van de projecten. Tijdens de jurering zal de complementariteit met bestaande initiatieven heel erg doorwegen. In de tweede oproep was het niet meer verplicht om een samenwerkingsverband op te richten. Het doel van deze oproep is ook effectief te gaan aanbesteden en implementeren. Volgens de minister is er daardoor duidelijk meer maatwerk.

Het thema smart cities is niet alleen beleidsdomeinoverschrijdend. Veel verschillende spelers dragen op verschillende manieren bij aan het realiseren van slimme steden en een slimme regio. Daarom werd via het VLAIO aan KPMG een studieopdracht gegeven. KPMG brengt het smartcitylandschap in kaart en schrijft systemen

uit voor het ontzorgen van gemeenten bij het vormgeven en opstarten van een smartcityecosysteem. Van bij de start werden ook de andere relevante beleidsdomeinen betrokken. De studie is nog lopende.

2.3. Integraal industriebeleid voor de toekomst

2.3.1. Industrieforum

Vraag van Andries Gryffroy: er zal een Industrieforum worden opgericht. Hoe zal de minister dit aanpakken? Wat is de timing en wie zal er in zetelen? Wat zijn de doelstellingen en de mogelijke output?

Vraag van Meyrem Almaci: in 2011 werd de Industrieraad opgericht om vorm te geven aan het industriële beleid in Vlaanderen. Is het Industrieforum een vervanging, een aanvulling of een nieuwe naam? Hangt dit samen met een evaluatie van de werking van de Industrieraad van 2011? Is er een dergelijke evaluatie en is die beschikbaar? Welke leerpunten heeft de minister meegenomen?

Vraag van Caroline Gennez: hoe verhoudt dit forum zich tot de Vlaamse Industrieraad?

De minister antwoordt dat de Industrieraad in 2014 heeft opgehouden te bestaan. Het principe van een adviesgroep met onafhankelijke ondernemers en wetenschappers werd wel overgenomen in de samenstelling van de nieuwe Vlaamse Adviesraad voor Innoveren en Ondernemen. Met het Industrieforum wordt tegemoetgekomen aan een concrete vraag van de betrokken sectoren. Bij het forum zullen de belangrijkste industriële sectoren en ondernemersorganisaties worden betrokken. De concrete samenstelling moet nog worden vastgelegd.

Als minister bevoegd voor Economie, Innovatie en Werk zal de minister een centrale verantwoordelijkheid in het industrieel beleid opnemen. De voorbije weken waren er al contacten met verschillende sectoren afzonderlijk en er zijn nog gesprekken gepland. De bedoeling is een startbijeenkomst van het Industrieforum te houden in de eerste jaarhelft van 2020 en daarna halfjaarlijks samen te komen.

Het is de ambitie om met de Vlaamse Regering en de sectoren gezamenlijk een integraal industriebeleid uit te tekenen rond de topics die vandaag de Vlaamse industrie aanbelangen. Het gaat dan onder meer over talent, innovatie en digitalisering, internationalisering, duurzame productie en competitiviteit.

2.3.2. IPCEI

Vraag van Andries Gryffroy: er wordt een kader uitgewerkt voor de deelname aan het programma Important Projects of Common European Interest. Op welke manier zal het kader worden uitgewerkt? Welke accenten zal de minister leggen? Wat is de meerwaarde?

De minister antwoordt dat de Europese Commissie met IPCEI de lidstaten wil stimuleren om middelen te bundelen om grote uitdagingen aan te gaan. De IPCEI-projecten zijn zeer grote projecten die tot doel hebben om rechtstreeks bij te dragen aan de competitiviteit van de unie. Vanuit Europa wordt niet in een financiering voorzien maar wordt toestemming gegeven aan lidstaten om subsidies toe te kennen die verder gaan dan wat gangbaar aanvaard wordt in de staatssteunregels.

Vlaanderen heeft in 2019 op ad-hocbasis ingetekend op het IPCEI-project over de uitbouw van een Europese waardeketen voor batterijen. Dit moet de Vlaamse bedrijven de kans te bieden om aan te sluiten bij een initiatief opgestart vanuit Frankrijk en Duitsland. In de toekomst kunnen verschillende nieuwe voorstellen

over diverse topics worden verwacht. Daarom zal de minister een kader uittekenen om over de deelname aan dergelijke projecten transparante en gewogen beslissingen te kunnen nemen. Hiernaast zal het VLAIO ook een proces uitwerken om de evaluatie en steuntoekenning aan deze projecten in goede banen te leiden. Dit omvat afspraken over het proces van evaluatie, maar ook over het type instrumenten die ingezet worden en de uitbouw van een transparant steunkader. De minister merkt op dat er bij dergelijke projecten ook naar de link met tewerkstelling moet worden gekeken.

2.4. Regionale specialisatie in streken en provincies

Vragen van Andries Gryffroy: welke overkoepelende methodiek zal de minister ontwikkelen voor de provincies en de streken om een regionale strategie uit te tekenen? Welke resultaten beoogt de minister? Wat is de meerwaarde daarvan?

Hoe zullen de geïntegreerde territoriale investeringsprogramma's worden aangepakt? Op welke manier zullen de resultaten van de evaluatie worden meegenomen om de GTI's beter te laten functioneren?

Vraag van Axel Ronse: in het regeerakkoord wordt aangegeven dat de Vlaamse financiering van het 'Versterkt streekbeleid' niet meer zal worden verlengd. Wat is dan de toekomst van het streekbeleid?

De minister antwoordt dat de details van de methodiek die zal worden gehanteerd om voor de provincies en de streken een regionale strategie uit te tekenen, nog moeten worden ontwikkeld. De meerwaarde van een overkoepelende methodiek en aanpak bestaat erin dat de sterktes van de verschillende regio's in Vlaanderen verder worden ontwikkeld en tegelijkertijd het brede Vlaamse perspectief voor ogen wordt gehouden.

De werking van de drie GTI's in de projectperiode 2014-2020 werd bekeken in de tussentijdse evaluatie van het EFRO-programma. In positieve zin kan de minister stellen dat de GTI's de betrokkenheid van de levende krachten in de drie regio's bij het programma hebben verhoogd en dat ze hebben bijgedragen tot meer samenwerking tussen actoren. De GTI's gaan wel gepaard met meer overleg en worden geconfronteerd met de complexiteit van de toepassing van de Europese regelgeving. Aan dat laatste aspect kan deels worden geredigeerd door de klantgerichtheid van de managementsautoriteit bij het VLAIO te verhogen.

Natuurlijk zijn er grenzen aan het gebruik van GTI's en moet de versnippering van middelen worden voorkomen. Er zal worden bekeken hoe de voordelen van een aanpak met een GTI kan worden gecombineerd met een centraal beheer, door een nauwere betrokkenheid van streken en provincies. Maar voor streken en provincies die dit wensen, sluit de minister het werken met een GTI niet uit.

Wat betreft de financiering van het streekbeleid en de lokale actoren die het streekbeleid ondersteunen, stelt de minister dat de streekplatformen en RESOC's een grote verdienste hebben gehad in de brede visievorming. Het is voor haar duidelijk dat er belangrijke synergieën zijn tussen het streekbeleid en het in het regeerakkoord voorgeschreven beleid voor slimme regionale specialisatie. Er moet zeker worden getracht de aanwezige expertise in het streekbeleid niet te laten verloren gaan.

2.5. Succesvol ondernemen in de digitale samenleving

2.5.1. Digitale geletterdheid

Vraag van Caroline Gennez: bepaalde medewerkers op de arbeidsmarkt, mensen die niet actief zijn of schoolverlaters moet men numerieke en digitale geletterdheid bijbrengen. De minister moet ook oog hebben voor technologiekritiek zodat men zich bewust is van de potentieel negatieve effecten van technologie.

De minister antwoordt dat de brede problematiek van digitale competenties in de samenleving haar bevoegdheden overstijgt. Als nieuwe minister van Innovatie wil ze echter haar verantwoordelijkheid nemen. Ze verwijst naar de steun die wordt gegeven aan de CoderDojo's, de bekende buitenschoolse codeeractiviteiten voor jonge kinderen. Via de verschillende EWI-acties rond digitale vaardigheden werden in 2018 meer dan 21.130 kinderen bereikt.

In het kader van de flankerende acties rond digitalisering voorziet de minister ook in middelen ter ondersteuning van digitale competenties in het leerplichtonderwijs (ongeveer 1,66 miljoen euro per jaar). Over de inzet van deze middelen stemt ze af met de minister van Onderwijs. Verder worden in samenwerking met het ESF bijscholingsinitiatieven ontwikkeld voor werknemers, maar ook voor het brede publiek.

De minister is zich bewust van de potentieel negatieve aspecten van digitale technologieën. Daarom heeft de Vlaamse Regering het initiatief genomen tot de oprichting van een interuniversitaire kenniscel voor ethische en maatschappelijke vragen rond artificiële intelligentie. Hiervoor wordt 750.000 euro per jaar uitgetrokken. Ze zal het Kenniscentrum Data en Maatschappij officieel lanceren op 9 december 2019. De minister vindt het belangrijk dat wordt nagedacht over de ethische component van AI.

2.5.2. Digital labs en sandboxes

Vraag van Maurits Vande Reyde: de beleidsnota voorziet in de oprichting van laagdrempelige Digital Experience Labs, zodat "Vlaamse bedrijven en ook publieke actoren de kans krijgen om te experimenteren met toepassingen in artificiële intelligentie en de digitale ondersteuning van bedrijfsprocessen". Kan de minister deze Digital Experience Labs toelichten? Hoe zullen ze worden georganiseerd en wat is hun finaliteit? Binnen welke termijn wordt hiervan werk gemaakt?

Vraag van Els Sterckx: de regering heeft de ambitie om in Vlaanderen laagdrempelige Digitale Experience Labs te installeren. Hoe zullen deze labs eruitzien? Kunnen de bedrijven hiermee op de werkvloer experimenteren? Wanneer gaan de eerste labs in Vlaanderen van start?

De minister stelt dat de Digital Experience Labs plaatsen moeten worden waar bedrijven, in het bijzonder ook kleinere en minder technologisch geavanceerde bedrijven, terecht kunnen voor eerstelijnssteuning van hun digitalisering, inclusief het gebruik van eigen data voor artificiële intelligentie. Dit moet gebeuren door een goede begeleiding op maat, met als belangrijkste doel de bedrijven te inspireren en te informeren over mogelijke oplossingen en hen te helpen kiezen. Uiteindelijk moeten ondernemers worden ondersteund om te investeren in digitale transformatie en moeten deze labs bijdragen tot het verlagen van het risico van dergelijke investeringen.

Hoe deze labs zullen worden uitgebouwd, is nog in onderzoek. Een belangrijk criterium is de toegankelijkheid en nabijheid van dergelijke labs.

Vraag van Caroline Gennez: de sp.a-fractie beveelt aan een decretaal kader voor zandbakomgevingen uit te werken om data van kennisinstellingen en bedrijven te ontsluiten. Maar ook hier zijn er vragen over privacy en eigenaarschap van data. Die bekommernissen moeten vanaf het begin van het traject worden meegenomen. Hoe zal de minister dit uitrollen?

Het ter beschikking stellen van digitale infrastructuur en data aan de bedrijfswereld is volgens de minister een complexe oefening. Dit zal via pilootprojecten verder worden onderzocht. Aangezien de technische modaliteiten en bestaande wettelijke kaders voor data van overheden, onderzoeksdata en data uit de bedrijfswereld sterk verschillen, is een algemeen decretaal kader niet zo eenvoudig te realiseren.

Met het opensciencebeleid wordt alvast werk gemaakt van het ontsluiten van onderzoeksgegevens en van de beschikbare onderzoeksinfrastructuur. Volgens de gemeenschappelijke Europese visie moeten onderzoeksdata in Europa niet enkel toegankelijk zijn voor de wetenschappelijke gemeenschap zelf, maar ook voor de industrie en de burger. Open science moet immers een hefboom zijn om de toepassing van innovatie te versnellen. Een aandachtspunt is dat de administratieve verplichtingen voor onderzoekers beheersbaar blijven.

Bij het ontwikkelen van het beleid wordt uiteraard ook maximaal rekening gehouden met de algemene verordening gegevensbescherming.

2.5.3. *i-Learn*

Vraag van Els Sterckx: met i-Learn wordt een oplossing voor gepersonaliseerd digitaal leren uitgewerkt. Hoe zullen de leerkrachten worden opgeleid en gestimuleerd om dit te gaan gebruiken in de klas?

De minister stelt dat het i-Learnproject als doel heeft digitale oplossingen voor gepersonaliseerd leren op een kwalitatieve en duurzame manier te implementeren in het Vlaamse onderwijs. Concreet wordt dit mogelijk gemaakt door het uitbouwen van een online portaal waar digitale toepassingen voor gepersonaliseerd leren drempelvrij ter beschikking zullen worden gesteld aan alle Vlaamse scholen en leerkrachten.

Cruciaal is dat daarbij wordt voorzien in de nodige training en begeleiding. Dit betekent dat er niet enkel wordt ingezet op het ter beschikking stellen van de technologie maar ook op de pedagogisch-didactische efficiëntie ervan. Om leerkrachten en scholen hierin te ondersteunen wordt in de nodige begeleiding en coaching voorzien. Dit project wordt aangestuurd door de beleidsdomeinen EWI en Onderwijs. Het projectmanagement zit bij imec. Bij de verdere uitrol wil de minister ook kijken naar de mogelijkheid van een dergelijk platform in het kader van levenslang leren.

2.5.4. *Semiautonome voertuigen*

Vraag van Els Sterckx: hoe wil de regering Vlaanderen klaarstomen om bij de eersten in Europa te zijn om veilig gebruik te maken van semiautonome voertuigen?

Vraag van Andries Gryffroy: hoe zal de minister Vlaanderen voorbereiden op de uitrol van de semiautonome voertuigen? Wat zijn de mogelijkheden en de uitdagingen? Welke timing wordt vooropgesteld?

De minister kan melden dat binnen de samenwerking tussen de beleidsdomeinen EWI en MOW gestructureerd overleg wordt gevoerd over geconnecteerde en autonome mobiliteit om de uitrol in Vlaanderen van (semi)autonome voertuiginnovaties in goede banen te leiden. Imec en Flanders Make zijn de hierbij betrokken

gespecialiseerde kennisinstellingen. Er wordt prioritair ingezet op pilootacties voor de geleidelijke en veilige uitrol van (semi)autonome rijfuncties, ook door ervaringen van testen in andere EU-landen uit te wisselen.

Experimenten met innovaties ter verbetering van autonome rijfuncties worden gefaciliteerd om onder gecontroleerde en veilige voorwaarden op de openbare weg te worden getest. Er is bijvoorbeeld een testsite in Antwerpen, onder de naam Smart Highway, en op de luchthaven van Zaventem met zelfrijdende shuttles van De Lijn. Op basis van de ontwikkeling van de technologie bij Flanders Make en imec kunnen ook de nodige aanpassingen worden gedaan in het regulerend kader voor testsites, dit naast de eigenlijke verkeerswetgeving.

Het Smart Highway-project loopt van 2 januari 2018 tot 31 december 2021. De zelfrijdende elektrische bus heeft in mei 2019 zijn eerste meters afgelegd op Brussels Airport. In 2021 moet de zelfrijdende bus autonoom pendelen tussen de terminal en de cargobedrijvenzone en parkeerterreinen.

2.5.5. *Platformeconomie*

Opmerking van Caroline Gennez: in de platformeconomie verdienen zelfstandigen en freelancers een betere ondersteuning en sociale bescherming. In het regeerakkoord stelt de minister dat ze hieraan extra aandacht wil besteden, ook aan goed opdrachtgeverschap en aan een kwalitatieve relatie tussen freelancer en opdrachtgever.

De minister stelt dat digitale platformen de bedrijventerreinen van de toekomst zijn. Ze vormen ook een instrument waarmee (kleinere) ondernemers hun diensten of producten nog beter kunnen aanbieden. De minister kijkt met open vizier naar de ontwikkeling van digitale platformen en zal in overleg met de ondernemersorganisaties bekijken wat de zorgen en de noden zijn. Er moeten spelregels en afspraken komen om de vrijheid en autonomie van bijvoorbeeld freelancers te waarborgen. Freelancers kunnen verder een beroep doen op de begeleiding en ondersteuning van het VLAIO en haar partners. Zo biedt Flanders DC specifieke ondersteuning op vlak van kostprijscalculatie en prijszetting voor freelancers in de creatieve sectoren.

2.5.6. *5G-netwerk*

Vraag van Andries Gryffroy: hoe zal Vlaanderen de motor zijn voor een gebiedsdekkend 5G-netwerk? Hoe zal Vlaanderen deze ambitie invullen en wat zal er gebeuren met het initiatief 'fiber to the home'?

Vraag van Maurits Vande Reyde: een gebiedsdekkend 5G-netwerk zal cruciaal zijn in onder meer de ontwikkelingen en toepassingen rond artificiële intelligentie. Het Vlaamse regeerakkoord en de beleidsnota onderschrijven dat belang. Heeft de minister al zicht op de aanpak om in dit dossier uitvoering te geven aan het regeerakkoord?

Vraag van Caroline Gennez: de sp.a-fractie drukt haar bezorgdheid uit over de veiligheidsaspecten van een 5G-netwerk. Is er een concreet stappenplan? Hoe interpreteert de minister het EU-rapport over de risico's die gepaard gaan met de uitrol van 5G-netwerken, zoals de bedreiging uit niet-EU-landen? Het lid waarschuwt ervoor om strategische sectoren niet te snel en te naïef over te leveren aan buitenlandse grote spelers, die minder bezorgd zijn over privacy of mensenrechten. Hoe verlopen de onderhandelingen met de overheid over de spectrumveiling?

De minister antwoordt dat er momenteel een stand van zaken wordt opgemaakt om te bekijken welke nieuwe stappen kunnen worden gezet om het Vlaamse 5G-

netwerk te realiseren. Een belangrijke basisvoorwaarde is uiteraard dat de Federale Regering kan overgaan tot de veiling van het spectrum. De minister volgt dit samen op met de minister van Media.

Ondertussen tracht men contacten te hebben met de operatoren over hun strategie, naast de contacten met het beleidsdomein Omgeving over de problematiek van de stralingsnormen. Verder wordt gekeken naar de specifieke noden voor een verdere uitrol van regionale en lokale netwerken voor bedrijfsgebonden toepassingen, binnen de bestaande voorziene frequenties. Vanuit haar bevoegdheden zal de minister erover waken dat de infrastructuur aanleiding kan geven tot zoveel mogelijk innovatie en concurrentieel voordeel voor de Vlaamse bedrijven.

Gezien de enorme hoeveelheid gegevens die over deze netwerken zullen worden getransporteerd, is 5G nog meer dan de huidige infrastructuur een kritische communicatie-infrastructuur voor gevoelige processen, zoals die in de zorgsector bijvoorbeeld. De risico's verbonden met de leveranciers van de infrastructuur moeten daarom voldoende worden geëvalueerd en de veiligheid en privacy moeten steeds worden gegarandeerd. Hiervoor worden tegen eind 2019 ook beleidsinstrumenten verwacht op EU-niveau.

Over fiber to the home heeft de Vlaamse Regering in juni 2018 een memorandum of understanding gesloten waarin de operatoren zich hebben geëngageerd met betrekking tot aspecten zoals snelheid, gebiedsdekking, openheid en betaalbaarheid van het glasvezelnetwerk. Het MOU stipuleert een periodieke rapportering van de operatoren. De minister plant op redelijk korte termijn de bespreking van eerste rapportering.

2.5.7. *Versnelling digitalisering kmo's*

Vraag van Kurt Vanryckeghem: UNIZO pleitte voor het opmaken van een plan naar analogie met het Nederlandse plan 'Versnelling digitalisering midden- en kleinbedrijf'. Een onderdeel daarvan zijn de 'praktijktesten', waarbij men ondersteuningsmechanismen inzake digitalisering eerst op kleine schaal test en vervolgens probeert op te schalen. Het beleidsplan inzake succesvol ondernemen in de digitale samenleving, dat in de beleidsnota wordt aangekondigd, is bijzonder breed qua scope. Ziet de minister brood in de werkwijze van de Nederlandse regering?

De minister meent dat de Nederlandse acties die deel uitmaken van het geciteerde MKB-actieplan een inspiratie kunnen zijn voor het Vlaamse beleid. De 'Praktijktesten versnelling digitalisering' betreffen een aanpak die in dit plan wordt voorgesteld. Praktijktesten slaan in deze context op een soort van proeftuinen en staat dus los van praktijktesten inzake discriminatie. Om te testen welke vormen van kennisoverdracht wel of niet werken, wordt in een eerste stap gestart met een kleine groep ondernemers. Succesvolle praktijken kunnen dan worden opgeschaald en uitgebouwd. Het lijkt de minister zeer waardevol om te bekijken of hieruit lessen kunnen worden getrokken voor de Vlaamse praktijk. De administratie krijgt opdracht om hierover meer informatie te vergaren in Nederland.

Het is belangrijk dat cybersecurity hierbij aan bod komt. Recent waren er berichten over cyberaanvallen tijdens een buitenlandse economische missie. De plannen moeten nog verder worden geconcretiseerd, maar in het voorjaar van 2020 komt er alvast een website met tips, handleidingen, goede praktijken en een filmpje over hoe met cybersecurity kan worden omgegaan. Het VLAIO zal ook gespecialiseerde dienstverleners inzake cybersecurity aanstellen. Het is volgens de minister logisch dat er voldoende budgetten worden uitgetrokken om bedrijven de kans te geven zich tegen cyberaanvallen te wapenen.

2.6. Innovatie voor klimaatneutrale oplossingen in de industrie

2.6.1. Moonshot Vlaamse industrie

Vraag van Andries Gryffroy: op welke manier zal het beleidsdomein EWI bijdragen aan de energie- en klimaatdoelstellingen? Welke initiatieven zal de minister daarvoor nemen en wat zijn de beoogde resultaten?

Vraag van Maurits Vande Reyde: de moonshot 'De Vlaamse industrie koolstofcirculair en CO₂-arm tegen 2050' werd reeds opgestart. Hiervoor werd in 2019 20 miljoen euro uitgetrokken. Uit een recent schriftelijk antwoord blijkt dat deze moonshot in de startfase zit en dat de eerste projecten werden ingediend bij het VLAIO. Welk projectbudget vertegenwoordigen deze aanvragen?

Opmerking van Meyrem Almaci: Groen is al heel lang vragende partij voor een decretaal kader voor moonshots. Er is een transparant en democratisch kader nodig en een goed onderbouwd proces.

De minister kan bevestigen dat het beleidsdomein EWI op verschillende manieren zal bijdragen aan de energie- en klimaatdoelstellingen opgenomen in het Vlaams en het geïntegreerde Nationaal Energie- en Klimaatplan. Klimaatinnovatie is als een prioritair groot project opgenomen in de beleidsnota. De reguliere kanalen voor O&O worden ingezet, maar ook het missiegericht onderzoek via de moonshot moet hieraan bijdragen.

Het decretale kader waarvan sprake in de beleidsnota en het regeerakkoord heeft in de eerste plaats betrekking op de moonshot 'Vlaamse industrie koolstofcirculair en CO₂-arm tegen 2050'. De minister wil dit Vlaamse onderzoeksprogramma rechtszekerheid bieden voor de lange termijn. In antwoord op de opmerking van Meyrem Almaci zegt de minister bij de uitwerking van het ontwerp van decreet te willen bekijken of en op welke manier het ook een kader kan bieden voor bijkomende moonshotprogramma's in de toekomst.

Ook via de structurele financiering van de strategische onderzoekscentra is er een belangrijke bijdrage voor het klimaat. De minister vermeldt onder meer VITO, imec, Energyville en Flanders Make. Ook de clusters Flux50, Catalisti en de blauwe cluster focussen onder meer op de energie- en klimaatuitdagingen.

Er worden ook voorbereidingen getroffen om optimaal te kunnen inspelen op het ETS Innovation Fund, het grootste Europese financieringsprogramma voor demonstratie van innovatieve CO₂-arme technologieën. De PMV ondersteunt ondernemingen in Vlaanderen via waarborgen, achtergestelde leningen en kapitaalsinvesteringen. Ook andere steunmaatregelen via het VLAIO en de inzet van EFRO zijn belangrijk in het klimaatverhaal.

Op vraag van Maurits Vande Reyde bevestigt de minister dat er voor de moonshot in 2019 jaar 20 miljoen euro is ingeschreven en er dus maximum voor dit bedrag projecten kunnen worden toegekend. Er hebben zich meer projecten aangemeld, in totaal voor ongeveer 26 miljoen euro. Maar niet alle projecten zijn klaar voor een beslissing in 2019.

2.6.2. Waterstof

Vraag van Andries Gryffroy: hoe zal de minister de ambitie waarmaken om Europese koploper te worden inzake waterstoftechnologie? Welke inspanningen zullen daarvoor worden geleverd?

De minister wil sterk inzetten op onderzoek en innovatie voor en ten behoeve van bedrijven in het domein van de waterstoftechnologie. Er kan worden voortgebouwd op de inspanningen en realisaties van de voorbije jaren, zoals de succesvolle Interregsamwerking tussen Vlaanderen en Nederland. Dit gebeurt in nauw overleg met de vzw WaterstofNet en de bedrijven die zich verenigd hebben in de Power to Gas-cluster.

Er wordt bekeken hoe Vlaamse bedrijven zich door ondersteuning in dit domein kunnen positioneren en hoe ze kunnen participeren in de opbouw van een Europese waardeketen in het domein van waterstof. Minister Hilde Crevits zal met de Vlaamse minister van Energie nagaan hoe ook het Vlaamse energiebeleid hierin kan worden gefaciliteerd.

2.6.3. *Ecologiepremie Plus*

Vraag van Andries Gryffroy: de premies voor ecologische uitgaven worden vereenvoudigd. De bedoeling is te werken met één loket en de REG-premies onder te brengen bij de Ecologiepremie Plus. Op welke manier zal dit gebeuren? Wat is de impact daarvan voor de bedrijven? Hoe zal worden afgestemd met de minister voor Energie?

Vraag van Caroline Gennez: de investeringspremie voor energiebesparende maatregelen van de netbeheerders wordt geïntegreerd in de Ecologiepremie Plus. Betekent dit dat de minister deze heffing uit de energiefactuur haalt? Of gaan burgers via hun elektriciteitsfactuur de premie voor de bedrijven betalen? Hoeveel bedraagt deze premie in 2020?

De minister antwoordt dat de integratie van de investeringspremies van de netbeheerders in de Ecologiepremie Plus momenteel door het VLAIO wordt onderzocht. Er vond reeds een eerste overleg plaats met het Vlaams Energieagentschap om informatie uit te wisselen over de wijze waarop de maatregel nu loopt en om een aantal mogelijke scenario's voor de toekomst te ontwikkelen. Begin 2020 wordt een overleg gepland met Fluvius, dat momenteel voor het operationeel beheer van deze maatregel instaat.

De grootste bekommernis van de minister is dat het voor bedrijven duidelijk moet zijn waar ze terecht kunnen voor steun wanneer ze investeringen willen doen die het milieu en/of het klimaat ten goede komen. Ze beoogt met deze integratie in de eerste plaats een administratieve vereenvoudiging voor bedrijven door één loket aan te bieden.

De financiering van deze maatregel maakt deel uit van het onderzoek over hoe de integratie kan gebeuren. Het regeerakkoord maakt alvast duidelijk dat er geen bijkomende kosten naar de elektriciteitsfactuur worden verschoven.

2.7. Duurzaam groeien dankzij een kennisgedreven circulaire economie

2.7.1. *Transformatie en sociale innovatie*

Vraag van Meyrem Almaci: de transformatie van wegwerpmaterialen naar langdurig en hoogwaardig gebruik van materialen en producten gaat over nieuw product-design, nieuwe businessmodellen en een industriële symbiose. Op welke manier zal de transformatie vorm krijgen in het beleid van de minister de komende jaren?

Wil de minister in dit verband ook sociale innovatie ondersteunen? Wat leert zij uit het HIVA-rapport over de impact van de transitie naar een circulaire economie op de sociale economie en de tewerkstelling in Vlaanderen?

De minister antwoordt dat Vlaanderen Circulair in het regeerakkoord de taak kreeg om de bredere aanpak rond circulaire economie te coördineren. De minister zal samen met de minister van Omgeving de verdere uitbouw van dit platform realiseren. Het beleidsdomein EWI heeft hierin een cruciale rol, zowel wat betreft het opbouwen van de noodzakelijke kennis als het zoeken naar en het in de markt zetten van oplossingen.

In de beleidsnota staan al heel wat concrete maatregelen. Bedrijven kunnen gebruikmaken van het volledig instrumentarium van het VLAIO en de dienstverleners in het VLAIO-netwerk die werken rond de toepassing van circulaire economie. De minister verwijst graag naar de Oostendse vliegtuigontmantelaar Aerocircular. Recent opende dit bedrijf een gloednieuwe loods waar het jaarlijks 25 oude vliegtuigen zal ontmantelen en recyclen als grondstof voor 3D-printing. Voor dit mooie project kreeg het innovatiesteun van het VLAIO.

De minister zal bekijken hoe de SOC's beter kunnen samenwerken rond circulaire economie. Ze wil in de toekomst nog meer aandacht vragen voor de integratie van circulariteit in de nieuwe businessmodellen die mogelijk worden door de digitalisering.

Meyrem Almaci heeft volgens de minister een punt als ze stelt dat er heel wat opportuniteiten zijn voor sociale ondernemers in de circulaire economie. De HIVA-studie roept de sociale-economiebedrijven op om strategisch in te spelen op de mogelijkheden van de circulaire economie.

Het VLAIO ondersteunt actief nieuwe sociale bedrijven en werkt hiervoor samen met de Sociale Innovatiefabriek. De minister is relatief tevreden over die werking. Meer dan vijftig stabiele sociale ondernemingen werden de afgelopen jaren opgericht, waarvan een derde in de brede sfeer van ecologie of circulariteit. De minister ziet een kans om de Sociale Innovatiefabriek nog meer te koppelen aan een mis-siegericht innovatiebeleid.

2.7.2. Carbon Leakage

Vraag van Meyrem Almaci: er gaat 93 miljoen euro extra naar bedrijven in de vorm van subsidies. Op basis van welke criteria, met welke return on investment en met welke rapportage worden die middelen gegeven? Welke investeringen en technologische keuzes worden gemaakt en op welke basis? Wat zijn de maatschappelijke en klimatologische terugverdieneffecten?

Vraag van Caroline Gennez: de sp.a-fractie vindt het geen goed idee om de middelen van het Klimaatfonds naar meer dan 90 miljoen euro op te trekken om bedrijven die veel CO₂ uitstoten te compenseren. Er zijn betere oplossingen, zoals een carbon border tax op Europees niveau. Zal de regering een dergelijk initiatief actief ondersteunen?

De minister antwoordt dat de maatregel voor compensatie van indirecte emissiekosten tot doel heeft te vermijden dat het Europese emissiehandelssysteem voor CO₂ de concurrentiepositie van bedrijven in Vlaanderen en Europa negatief beïnvloedt, waardoor carbon leakage optreedt. Met carbon leakage wordt het fenomeen bedoeld dat bedrijven hun vestigingen in Europa zouden sluiten en hun productie zouden verplaatsen naar regio's waarin geen of minder strikte milieu- en klimaatnormen worden opgelegd. Op korte termijn hoeft dit niet om een sluiting te gaan, het kan ook door het productievolume hier sterk terug te schroeven en elders op maximale capaciteit te draaien. De minister verwijst naar een recent bezoek aan ArcelorMittal in Gent. Het bedrijf produceert op een zeer innovatieve wijze staal, maar staat in directe concurrentie met bedrijven in regio's waar de regels minder

strikt zijn. De impact daarvan is zeer groot en daarom wordt op Europees niveau onderzocht of het nuttig zou zijn een CO₂-importtaks voor staal in te voeren.

Strikt genomen gaat het inzake de carbon leakage niet om een subsidie, maar om een gedeeltelijke compensatie voor een meerkost die bedrijven betalen voor hun elektriciteit ten gevolge van de CO₂-emissiehandel. Vlaanderen krijgt zijn deel van de opbrengst van de veiling van emissierechten in het Klimaatfonds gestort.

De CO₂-prijs is sterk gestegen. Uitgaande van de termijnkoers in deze handel is de prijs gestegen van 5,88 euro per ton in 2018 naar gemiddeld 16,17 euro per ton in 2019. De actuele prijs schommelt rond 24 tot 25 euro per ton. Dit betekent dat tegelijk de middelen van het Klimaatfonds toenemen, de meerkost voor de bedrijven toeneemt en dus ook de compensatie. In absolute cijfers neemt de compensatie voor indirecte emissiekosten dus zeker toe, maar er staat ook een toename van de inkomsten in het Klimaatfonds tegenover. Het percentage van de meerkost waarvoor bedrijven worden vergoed daalde van 80 procent naar 75 procent.

De compensatie gebeurt volgens de Europese richtsnoeren en onder meer de buurlanden Frankrijk, Duitsland en Nederland passen dezelfde compensatie toe. Met deze maatregel wil men in de eerste plaats vermijden dat bedrijven delokaliseren naar regio's buiten de EU, maar daarnaast ook binnen Europa zorgen voor een level playing field. De Vlaamse Regering kijkt dan ook zeer uitdrukkelijk naar de manier waarop de buurlanden de compensatie invullen. Die vergelijking met de buurlanden past ook in de energienorm die vorig jaar decretaal werd verankerd.

Vlaanderen doet, samen met Nederland, echter nog meer dan een loutere compensatie. Het verkrijgen van deze compensatie wordt gekoppeld aan de voorwaarde om een energiebeleidsovereenkomst te ondertekenen. Op die manier wordt de energie-efficiëntie van deze bedrijven gestimuleerd. In Europa is enkel in Vlaanderen en Nederland de compensatie gekoppeld aan deelname aan dergelijke overeenkomsten. De steun voor carbon leakage is volgens de minister dus niet louter een compensatie voor meerkosten. De steun wordt gekoppeld aan het engagement van bedrijven om in te zetten op energie-efficiëntie.

In het regeerakkoord en in de beleidsnota Energie staat dat de EBO's tegen de volgende ronde worden bijgesteld. Het zal gaan om een bredere groep van bedrijven, een evaluatie van de criteria en eventueel andere aspecten dan energie-efficiëntie. Op die manier wil de regering de Vlaamse bedrijven scherp houden.

De nieuwe Europese Commissie heeft zich dus voorgenomen om een voorstel inzake een carbon border taks te formuleren. Op die manier zou de EU importheffingen kunnen opleggen aan producten afkomstig van regio's zonder CO₂-beprijzing. Dat zou inderdaad kunnen helpen om binnen de EU het concurrentienadeel met goedkopere producten van buiten de EU te temperen. Voor export buiten de EU is dit minder effectief. De minister kijkt met interesse uit naar de uitwerking van dit idee op Europees niveau.

2.8. Beleidsveld Economie

2.8.1. Een vlotte toegang tot financiering en risicokapitaal

Vraag van Andries Gryffroy: de startlening, de cofinanciering, de cofinanciering+ en de Winwinlening blijven behouden en worden waar nodig geoptimaliseerd. Komt er een evaluatie van deze maatregelen? Op welke manier worden ze geoptimaliseerd?

De minister antwoordt dat de financieringsmaatregelen van PMV/z op continue basis door het management en de raad van bestuur van PMV/z worden getoetst en

indien nodig bijgestuurd. Dit gebeurt in functie van de marktbehoefte of met het oog op risicobeheersing, gebruiksvriendelijkheid en toegankelijkheid. Recent werd de kredietpolitiek nog bijgestuurd voor de financiering van overnames en werd het financieringsgamma uitgebreid met de cofinanciering+. Dat is een achtergestelde lening voor een hoger bedrag dan de klassieke cofinanciering, die nu beperkt is tot een maximum van 700.000 euro.

Opmerking van Caroline Gennez: de beleidsbrief mist een voldragen visie op de rol van de overheid in het economische proces. De Vlaamse overheid moet een framework creëren en als regisseur en actor optreden, zeker in een aantal niet-rentabiliserende sectoren. Met overheidsmiddelen moeten innovatierisico's worden genomen die de privésector niet wil of kan nemen.

De minister repliceert dat haar beleidsnota wel degelijk een duidelijke visie bevat op de rol van het economische beleid en het innovatiebeleid, maar ook op het overheidsinstrumentarium voor publieke investeringen. Ze herhaalt de klemtonen daarvan.

De minister wil met het economische beleid in de eerste plaats inzetten op maatregelen die de productiviteitsgroei van bedrijven in Vlaanderen opkrikken. Dit gaat onder meer over het stimuleren van innovatie in producten en processen en het stimuleren van competentieontwikkeling. Productiviteitsgroei is de basis voor welvaartscreatie en internationale competitiviteit.

Een belangrijke nieuwe klemtoon in het innovatiebeleid is dat de minister via onderzoek een meer direct antwoord op de grote maatschappelijke uitdagingen wil zoeken. Vandaar de focus op een missiegedreven innovatiebeleid, dat al werd toegelicht.

De beleidsnota vermeldt ook twee concrete dossiers waarop de minister specifiek met het economisch overheidsinstrumentarium wil inzetten. Het eerste betreft de kapitaalverstrekking voor de ontwikkeling van technologieplatformen via het Flanders Future Techfund. Het andere dossier betreft de mogelijkheid tot een belangrijke participatie van het Vlaamse Gewest in innovatieve digitale infrastructuur.

Vraag van Andries Gryffroy: wat is de timing voor de ontbinding van de Vlaamse Milieuholding en de inkanteling ervan bij de PMV? Op welke manier wordt het inkantelen georganiseerd?

De minister antwoordt dat de PMV momenteel de verschillende mogelijke opties bestudeert om gevolg te geven aan de beslissing om de VMH in te kantelen. Er wordt geanticipeerd op de mogelijkheid om dit in de loop van 2020 te realiseren.

2.8.2. Veerkrachtige bedrijven en sectoren

Economische steun voor de socialprofitsector

Vraag van Meyrem Almaci: het vennootschapsrecht werd hervormd. Is de minister bereid om vanuit de nieuwe wetgeving het ondernemerschap breder in te vullen, zodat sociale ondernemers toegang krijgen tot de economische instrumenten. Op welke manier zal dit gebeuren?

De minister antwoordt dat het reguliere economische steuninstrumentarium wel degelijk openstaat voor ondernemingen uit de socialprofitsector of voor coöperatieve vennootschappen als het gaat om ondernemingen met een klassieke rechtsvorm.

Vzw's komen niet in aanmerking voor bepaalde steuninstrumenten. Deze instrumenten openstellen voor vzw's zou een grote budgettaire consequentie hebben. In de veronderstelling dat ze evenveel gebruik zouden maken van de economische steuninstrumenten dan andere bedrijven zou het budget van het Hermesfonds met 11 procent moeten worden verhoogd.

De minister maakt daarbij nog twee kanttekeningen. Het beoordelingskader van de meeste instrumenten is in regel gericht op een inschatting van de groei in werkgelegenheid, toegevoegde waarde of omzet die de onderneming dankzij de steun zal kunnen realiseren. Dit beoordelingskader is moeilijk verzoenbaar met de social-profitsector, waar ondernemingen duidelijk andere doelstellingen, hebben die uiteraard ook zeer waardevol en maatschappelijk relevant zijn. Daarnaast wordt de non-profitsector reeds vanuit andere kanalen door de overheid ondersteund.

2.8.3. *Hinderpremie*

Vraag van Kurt Vanryckeghem: hoe staat de minister tegenover het voorstel om een 'statuut van de ondernemer in openbare werken' te creëren, met een aantal automatische gevolgen? De verbeterde communicatie zou ertoe leiden dat de lokale besturen een lijst ontvangen met de ondernemers die voor de hinderpremie in aanmerking komen.

Vraag van Axel Ronse: in de vorige regeerperiode werd het Hinderpremiedecreet gestemd en uitgevoerd. Komt er een evaluatie van de uitvoering? Op welke manier en wat is de timing?

De meerwaarde van een statuut van 'ondernemer in openbare werken' voor de Vlaamse hinderpremie lijkt de minister enigszins beperkt. De hinderpremie selecteert immers nu al automatisch en proactief de ondernemers die in aanmerking komen op basis van GIPOD- en KBO-gegevens. De administratieve last is al tot een absoluut minimum herleid. Eventueel kan een dergelijk statuut wel nuttig zijn voor federale ondersteuningsmechanismen of voor de mogelijkheden tot uitstel van betaling van fiscale en sociale bijdragen.

De minister is wel bereid om met de ondernemersorganisaties na te gaan of het aangewezen is om ondernemers in een hinderzone proactief te informeren over andere steunmaatregelen van VLAIO of PMV/z.

Wat de betrokkenheid van de lokale besturen betreft, merkt de minister op dat de selectie voor de hinderpremie gebeurt wanneer de werken concreet gepland zijn, maar nog niet in uitvoering, dus van zodra de geplande start- en einddatum van de werkopdracht gekend is. De stad of gemeente is dan nog niet altijd op de hoogte van de werken. Sommige werken worden uitgesteld tot latere datum of gaan helemaal niet door. De minister wil dat optimaliseren en zorgen voor een betere informatieverschaffing aan en betrokkenheid van het lokale niveau. Op langere termijn zal het GIPOD 2.0 voor een verbetering zorgen wat dit betreft.

De minister zal het VLAIO vragen om in 2020 een evaluatie van de impact van de hinderpremie op te starten. De hinderpremie bestaat dan drie jaar.

2.9. *Beleidsveld Wetenschappelijk onderzoek*

2.9.1. *Uitmuntend fundamenteel onderzoek voor radicale vernieuwing*

Vraag van Elke Sleurs: het FWO zal het kwaliteitslabel Seal of Excellence van de Europese Commissie ruimer gebruiken. In welke mate is dit label toonaangevend en wat is de meerwaarde ervan? Wie gebruikt het label vandaag en op welke manier kan het worden veralgemeend? Hoe gebeurt dit in de andere EU-lidstaten?

De minister antwoordt dat het Seal of Excellence tijdens het lopende Kaderprogramma Horizon 2020 door de Europese Commissie werd ingevoerd. Omdat werd vastgesteld dat er te weinig middelen waren om alle excellente projecten te financieren, wil de Europese Commissie door het toekennen van dit label de lidstaten oproepen om via eigen financiering deze projecten van eigen onderzoekers alsnog op te nemen. Het gaat dus om topprojecten die al een strenge en zware EU-procedure hebben doorlopen. Binnen het FWO wordt het zegel vandaag gebruikt voor de postdoctorale mandaten van het Europese Marie Skłodowska-Curie-programma. Minstens acht andere partnerlanden passen dit systeem toe.

In overleg met de stakeholders wil de minister nagaan of en hoe dit systeem nog breder kan worden toegepast in het belang van de Vlaamse onderzoekers en bedrijven.

Vraag van Elke Sleurs: bij de werking van het FWO is er aandacht voor een permanente monitoring en verbetering op basis van tevredenheidsmetingen. Een permanente evaluatie is belangrijk om snel op de bal te kunnen spelen en bij te sturen. Op welke manier gebeurt dit? Wie voert deze evaluatie en monitoring uit? Op welke manier wordt of zal er worden bijgestuurd?

De minister stelt dat het FWO sinds 2019 de Vlaamse en internationale experts die in zijn panels zetelen bevreemdt, na afloop van elke evaluatieprocedure. Vanaf januari 2020 zal ook een systematische bevraging plaatsvinden van onderzoekers die een aanvraag indienden enerzijds en van onderzoekers die steun ontvangen van het FWO anderzijds.

De bevragingen worden uitgevoerd door de FWO-administratie aan de hand van online vragenlijsten. Specifiek voor de bevraging van de onderzoekers is er een stuurgroep samengesteld die de objectiviteit van de bevraging en de verslaggeving bewaakt. Aan de hand van de resultaten worden verbetervoorstellen geformuleerd die aan de raad van bestuur van het FWO worden voorgelegd.

Verder worden ook de verschillende belanghebbenden van het FWO, de panelleden en aanvragers, geregeld samengebracht in zogenaamde stakeholdersmeetings om de mogelijkheden tot optimalisatie van de procedures te identificeren.

Vraag van Elke Sleurs: er wordt nog steeds gestreefd naar een aanvaardbaar slaagpercentage bij het strategisch en het fundamenteel onderzoek. Wat beschouwt de minister als een aanvaardbaar slaagpercentage? Wat zijn de modaliteiten om dit te bepalen?

Vraag van Maurits Vande Reyde: binnen het FWO was een slaagkans van een op drie steeds het streefdoel voor aanvragen voor mandaten en projecten, in lijn met internationaal gangbare streefcijfers. Houdt de minister die verhouding ook deze legislatuur aan als streefcijfer? Wat zijn de slaagpercentages momenteel, na de budgettaire opstappen van vorige jaren?

Vraag van Caroline Gennez: de minister bespaart 16,6 miljoen euro op de FWO-subsidies. Welke impact heeft dit op de slaagkans van de FWO-aanvragen?

Het doel is om deze regeerperiode het slaagcijfer te verhogen in de richting van aanvaardbare slaagkansen. De minister heeft al toegelicht dat de besparingen bij het FWO worden gecompenseerd.

Het FWO nam al maatregelen omtrent het maximaal aantal lopende projecten en het opnieuw indienen van niet-gehonoreerde projecten onder een bepaalde kwaliteitslimiet. De bijkomende investeringen in de FWO-kanalen, in combinatie met

een aantal maatregelen om de instroom te homogeniseren, hebben ertoe geleid dat de slaagkans in alle kanalen is gestegen.

Bijkomend budgettair inzetten op deze kanalen zal de slaagkansen nog verder in positieve zin laten evolueren. Maar de minister wil komen tot een transparante internationale benchmarking inzake de slaagkansen, die rekening houdt met alle financieringskanalen. Ze zal hierover in gesprek gaan met het FWO en ECOOM.

Op de SBO-projecten na, zijn de slaagkansen sinds 2015 duidelijk toegenomen. De tabel geeft het slaagpercentage weer in 2015 en 2019.

<u>Slaagkansen in 2015</u>	<u>Slaagkansen 2019</u>
28% SBO-projecten	21,7% SBO-projecten (-6,3)
14% Fundamentele Projecten	22,5% Fundamentele Projecten (+8,5)
24% postdocmandaat (onderscheid junior/senior is pas in 2019 ingevoerd)	23,4% Postdocs Junior
26% TBM-projecten	27,1% Postdoc Senior
22% Predocs-basisonderzoek	29,2% TBM-projecten (+3,2)
28% Predocs SBO	30,1% Predocs-basisonderzoek (+8,1)
	37,5% Predocs SBO (+9,5)

Vraag van Elke Sleurs: om transparantie, excellentie en kwaliteit te verzekeren, werkt het FWO met expertpanels. In 2020 zal de evaluatie van de panelstructuur worden afgerond. Op welke manier worden deze panels geëvalueerd? Hoe zullen deze resultaten worden gecommuniceerd? Wie beslist over eventuele aanpassingen?

De minister antwoordt dat het FWO het functioneren van de expertpanels en van de panelleden continu monitort. Daarbij wordt gekeken naar de aanwezigheden van de panelleden en hoe ze zich gedragen tijdens de meetings. Problemen worden hierbij steeds gesignaleerd en indien nodig kan dit leiden tot een remediëring of het ontslag van een panellid. Verder worden de panelleden sinds 2019 door het FWO bevestigd over het functioneren van het panel. In januari 2020 zal het FWO opnieuw een klantenbevestiging organiseren. De resultaten van al deze bevestigingen worden gerapporteerd aan de raad van bestuur van het FWO.

In november 2019 werd door het FWO een plan opgesteld voor de panelstructuurhervorming, inclusief een internationale benchmarking en een analyse van de werkpunten die door panelleden en stakeholders werden gesignaleerd.

Vraag van Elke Sleurs: op welke manier zal de aanpak van het FWO worden geoptimaliseerd om tot een transparant evaluatiekader met een aanvaardbare slaagkansen te komen? Op welke manier zal versnippering worden vermeden? Hoe kan met andere woorden de samenwerking en wisselwerking verbeteren om ervoor te zorgen dat de onderzoekscentra optimaal samenwerken?

De minister stelt dat de evaluatieprocedure voor mandaten en projecten helemaal werd herbekeken door het FWO. Door in te zetten op een toenemende internationalisering van de evaluatiepanels, het creëren van meer homogene aanvraaggroepen, het invoeren van interviews tijdens de procedure en een nieuwe feedbackprocedure werd de transparantie aanzienlijk verbeterd.

Het FWO heeft maatregelen genomen om budgetreducties in projectaanvragen in strikte regels te vatten, zodat versnippering over vele kleine projecten niet langer mogelijk is. Samenwerking is een essentieel element in vele FWO-aanvragen. Het

FWO heeft in zijn beleidsplan een aantal duidelijke KPI's opgenomen, waaruit de ambitie spreekt om deze samenwerkingscijfers nog te verhogen.

Vraag van Elke Sleurs: hoe worden de effecten van de hervormingen binnen de Bijzondere Onderzoeksfondsen opgevolgd? Welke methodiek wordt daarvoor gehanteerd?

De minister antwoordt dat de aanpassingen voor de nieuwe berekeningswijze van de verdeelsleutel nauwgezet door het Departement EWI en de VLIR worden opgevolgd. Voor de monitoring van de berekeningswijze wordt een draaiboek met een fiche per parameter opgesteld. De resultaten van de verdeelsleutel zelf worden eveneens door het Departement EWI en de VLIR opgevolgd bij de jaarlijks validering van de sleutel. De echte effecten van de aanpassingen aan de verdeelsleutel zullen maar op middellange of lange termijn zichtbaar worden.

Ook de andere aanpassingen, zoals de invoering van een nieuw type projecten, met name de interuniversitaire projecten, worden gemonitord. Alle aanpassingen zullen in ieder geval ook expliciet worden meegenomen in de volgende vijfjaarlijkse evaluatie die voor 2023 is gepland

Vraag van Maurits Vande Reyde: het regeerakkoord voorziet in een evaluatie van zowel het Odysseusprogramma als de Methusalemfinanciering. Wanneer is die gepland? Betreft het individuele evaluaties of eerder een systeemevaluatie van beide maatregelen samen?

Vraag van Elke Sleurs: op welke manier zal de Methusalemfinanciering binnen de Bijzondere Onderzoeksfondsen worden geëvalueerd?

De minister antwoordt dat het Odysseusprogramma op dit ogenblik door het Rekenhof wordt geëvalueerd. Deze evaluatie bevindt zich in een finaal stadium, waarna de eventuele aanbevelingen worden geformuleerd. Er volgt nog een exit-gesprek met de betrokken partijen, waaronder FWO en de universiteiten. Daarna zal het rapport aan de minister worden overgemaakt.

De Methusalemfinanciering is ingebed in het BOF. Dit instrument zal bijgevolg in ieder geval geëvalueerd worden samen met het BOF.

2.9.2. Sterk basisonderzoek met zicht op economische en maatschappelijke doorbraken

Vraag van Elke Sleurs: hoe zal de minister de wisselwerking tussen de kennisinstellingen enerzijds en de industrie anderzijds verbeteren? Hoe kan de betrokkenheid van de Vlaamse ondernemingen bij het strategisch basisonderzoek worden versterkt?

De minister antwoordt dat er bij de projecten van het strategisch basisonderzoek veel belang wordt gehecht aan de betrokkenheid van Vlaamse bedrijven in het beoogde toepassingsgebied en dit gedurende de volledige levenscyclus van een onderzoeksproject. Het FWO legt in de evaluatie van het FWO-SBO-programma sterk de nadruk op dit criterium en zal dit blijven doen.

Er komt overleg met de stakeholdersgroepen over de mogelijkheden om de betrokkenheid van bedrijven bij het SBO-onderzoek te optimaliseren.

2.10. Beleidsveld Innovatie

Innovatiesteun

Vraag van Andries Gryffroy: hoe zal de minister de kleine bedrijven en kmo's stimuleren en sensibiliseren om effectief gebruik te maken van innovatiesteun? Welke drempels detecteert de minister en op welke manier zullen deze worden weggewerkt? Hoe zullen de beoordelingsprocessen worden aangepast zodat er meer rekening wordt gehouden met de kmo's?

De minister antwoordt dat de verdere verbreding van de innovatiebasis naar meer en kleinere bedrijven een grote uitdaging is. Het VLAIO moet daar prioritair op inzetten. Recente cijfers van het agentschap illustreren dat kleine ondernemingen al in aanzienlijke mate de weg vinden naar het VLAIO, zoals de minister heeft toegelicht bij de bespreking van de uitgavenbegroting 2020. Maar het proces en de directe interactie met de onderneming kan nog worden verbeterd.

Voor kmo's is er vandaag al het succesvolle instrument van kmo-groeisubsidie. Samen met het VLAIO wil de minister bekijken in hoeverre dit instrument nog actiever kan worden ingezet om de kmo's en kleine bedrijven tot de eerste innovatiestappen te bewegen.

Clusterbeleid

Vraag van Andries Gryffroy: voor de N-VA-fractie zijn de speerpuntclusters ontzettend belangrijk voor de ondernemingen en het industrieel innovatiebeleid. Op welke manier zal de minister het clusterbeleid voortzetten en uitbreiden?

Ook voor de minister is het clusterbeleid uitermate belangrijk voor de versterking van ondernemingen en het industrieel innovatiebeleid. De speerpuntclusters zijn initiatieven die vanuit de bedrijven komen en tot doel hebben de samenwerking tussen bedrijven onderling en met kennisinstellingen op te starten en voort te zetten. Hierdoor kunnen bedrijven in samenwerkingsverbanden innoveren, wat moet leiden tot economische groei in Vlaanderen.

Er wordt ingezet op zes speerpuntclusters. De werking daarvan wordt geëvalueerd en geoptimaliseerd. De minister wil ervoor zorgen dat de speerpuntclusters alle kansen krijgen om zich ten volle te ontplooiën en tot economische meerwaarde aanleiding te geven. Ze wil dus zeker bekijken hoe de komende jaren voldoende onderzoeksbudgetten kunnen worden toegewezen.

Momenteel wordt een analyse uitgevoerd van de clusterondersteuning in Vlaanderen, met inbreng van een internationaal expertpanel. De gegevens zullen gebruikt worden voor het Vlaamse clusterbeleid op langere termijn.

Innovatieve bedrijfsnetwerken

Vraag van Caroline Gennez: wat betekent de sibillijnse zin op pagina 45: "De evaluatie van het innovatievebedrijfsnetwerkenprogramma en de opgestarte innovatieve bedrijfsnetwerken kunnen enkel worden verdergezet zonder overheidsfinanciering."?

De minister antwoordt dat het huidige programma voor innovatieve bedrijfsnetwerken in een financiering van drie jaar voorziet om een start te geven aan nieuwe samenwerkingsinitiatieven tussen bedrijven en tussen bedrijven en kennisinstellingen. Na deze financieringsperiode was het uitdrukkelijk de bedoeling dat de financiering vanuit het VLAIO zou uitdoven. Het regeerakkoord onderstreept deze afspraak. In de geest van de aanbevelingen van professor Luc Soete wil de regering

het landschap van innovatieactoren niet onnodig laten uitdeinen maar het net overzichtelijk houden.

Piloot- en demonstratieplants

Vraag van Maurits Vande Reyde: de beleidsnota kondigt een kader aan voor de ondersteuning van piloot- en demonstratieplants. Vorige legislatuur werd reeds steun voor de fases aan het einde van de innovatieketen mogelijk gemaakt. Betreft het kader waarnaar de beleidsnota verwijst een uitbreiding daarvan? In hoeveel budget zal worden voorzien?

De minister zal hierover overleg plegen met het VLAIO en de ondernemersorganisaties. Ook moet worden bekeken welke speelruimte er nog is binnen het geldende staatssteunkader. Er moet ook worden afgestemd met initiatieven in het kader van IPCEI.

Voor 2020 is er voorlopig nog niet in een budget voorzien. Het is ook nog niet duidelijk op welke termijn er een verruiming kan komen en hoe ruim die zal kunnen zijn.

2.11. Beleidsveld wetenschapscommunicatie: het stimuleren van de innovatie- en ondernemerscultuur

Passie voor wetenschap en techniek aanwakkeren

Vraag van Elke Sleurs: de kloof tussen wetenschap en de burger blijft groot. Welke acties zal de minister effectief ondernemen om wetenschap, onderzoek en ontwikkeling dichterbij de burger te brengen en de burger meer appetijt te geven voor wetenschap?

De minister bevestigt dat onbekend onbemand is. Ze wil de dialoog tussen wetenschappers en de maatschappij stimuleren en het grote publiek op een interactieve, eigentijdse, creatieve en toegankelijke manier informeren over de voortgang en resultaten van wetenschappelijk onderzoek en technologische innovaties. In het bijzonder de jongeren moeten worden gesensibiliseerd voor het belang van wetenschappen en technologie.

Uit onderzoek blijkt dat de Vlamingen veel interesse hebben voor wetenschappen en technologische innovatie in het algemeen, maar dat er toch ook vele vragen en bezorgdheden leven bij het grote publiek. Om hierop een antwoord te bieden wil de minister de actieve betrokkenheid van burgers bij het wetenschapsgebeuren verder versterken. Ook door meer wetenschappen en onderzoekers aan bod te laten komen in de traditionele en nieuwe media, zoals podcasts, Youtube en andere sociale media.

Dat er grote interesse is, bleek uit de jongste Dag van de Wetenschap. Die interesse zou zich moeten vertalen in meer participatie, onder meer in het technisch en beroepsonderwijs.

STEM-academies

Vraag van Ilse Malfroot: zal de Vlaamse Regering meer inzetten op STEM-opleidingen om de evoluerende digitalisering het hoofd te bieden?

Vraag van Caroline Gennez: de STEM-academies zijn nu nog heel divers in hun aanpak. Hoe kan men deze meer clusteren en de goede praktijken die er aanwezig zijn integreren? Hoe kan men de opleidingen zo laagdrempelig mogelijk en het bereik zo groot mogelijk maken?

De minister antwoordt dat de STEM-academies zich momenteel vooral richten op jongeren van acht tot veertien jaar. Er is een stijging van het aantal leerlingen dat zich inschrijft voor STEM-opleidingen in het secundair onderwijs en daar zal de werking van de STEM-academies zeker toe hebben bijgedragen. Hier kan dus al over een positieve impact worden gesproken. Om de dynamiek naar de organisatoren van STEM-academies te verhogen, werden in de zomer van 2019 de STEM-partnerschappen gestart.

De prioriteit van de minister ligt op het verder verspreiden van het aanbod en dat met het doel in elke gemeente in Vlaanderen een STEM-academie te hebben. Daartoe wordt een jaarlijks budget van 2,5 miljoen euro uitgetrokken.

2.12. Overkoepelende doelstellingen

2.12.1. Een laagdrempelige en klantvriendelijke overheid voor bedrijven en onderzoekers

Programma Innovatieve Overheidsopdrachten

Vraag van Maurits Vande Reyde: uit een tussentijdse evaluatie bleek dat in het PIO nog onvoldoende sprake is van projecten die betrekking hebben op grote maatschappelijke vraagstukken of uitdagingen. Hoe denkt de minister het PIO nog sterker in te zetten voor grote economische en maatschappelijke uitdagingen? Wordt het budget niet erg beperkt, gelet op de ambitieuze doelstelling in het regeerakkoord omtrent transversaal innovatiebeleid? In welk groeipad wordt hier voorzien?

De minister kan bevestigen dat de gemiddelde omvang van ingediende PIO-projecten kleiner is dan oorspronkelijk geraamd. Om meer impact te genereren en op een grotere schaal te gaan werken, is het nodig dat de beleidsdomeinen hun langetermijnbeleidsvisies, meer dan tot nu toe het geval is, vertalen naar innovatieagenda's en noden aan aankoop van innovatie. Enkel dan zal het mogelijk zijn om het potentieel van innovatieve overheidsopdrachten als strategisch instrument optimaal aan te wenden. Met het PIO-projectteam wordt bekeken hoe dit kan worden gestimuleerd.

De verlaging van de beschikbare middelen voor PIO in 2020 zal volgens de minister geen aanleiding geven tot beperking van de steun aan de projecten. De reden is onder meer dat de gemiddelde omvang van de projecten kleiner is dan oorspronkelijk geraamd. Er mag worden verwacht dat de beschikbare middelen ruim zullen volstaan.

Overheidsaanbestedingen

Vraag van Ilse Malfroot: in 2018 ging amper een op de drie Belgische overheidsopdrachten naar een Belgische kmo. Tegen wanneer zal een strategie worden ontwikkeld om lokale ondernemers hier beter bij te betrekken? Wat moet onder deze strategie worden verstaan?

Vraag van Caroline Gennez: de Vlaamse kmo's halen maar één op de drie overheidsopdrachten binnen. Het Europese gemiddelde is 42 procent. Hoe kan de minister, uiteraard in overeenstemming met de regelgeving betreffende de overheidsopdrachten, ervoor zorgen dat de Vlaamse kmo's meer overheidsopdrachten krijgen en zo een belangrijke motor voor de economie kunnen zijn?

De minister deelt de visie dat het winnen van overheidsopdrachten een belangrijke stimulans kan zijn voor jonge en kleine bedrijven. Ze wil dan ook zeker werk maken van het verbeteren van de toegang voor kmo's. Die vinden om diverse redenen

niet altijd de weg naar interessante overheidsopdrachten. Zo zullen grote raamcontracten vaak de draagkracht van kleinere bedrijven overstijgen.

De bevordering van de deelname door kmo's is in ieder geval een van de doelstellingen van het Vlaams Plan Overheidsopdrachten van 2016. Het VLAIO neemt een voorbeeldrol op door in goede samenwerking met het Facilitair Bedrijf een werking inzake het aankopen bij start-ups en ook bij kleine bedrijven in het algemeen, uit te bouwen. Op die manier wordt aan een innovatie- en ondernemerscultuur bij de inkopers van de overheid gewerkt.

De minister wil ook zorgen voor meer bewustzijn over de problematiek en de drempels voor kleinere bedrijven zo laag mogelijk houden. Met het PIO is er alvast een specifieke aanpak voor jonge en kleinere ondernemingen. Dit lijkt te werken, want meer dan de helft van de hoofdopdrachtnemers van PIO-projecten zijn kmo's.

2.12.2. Optimaal inspelen op Europees en internationaal beleid

Vraag van Ilse Malfroot: andere landen kozen reeds eerder voor een missiegedreven innovatiebeleid en hebben zo een sterkere hefboom in handen voor Europese middelen. Hoe wil de minister optimaal inspelen op Europees en internationaal beleid? Moeten in Vlaanderen dan keuzes worden gemaakt? Is het niet belangrijk om, naast de Europese regio's, ook te benchmarken met regio's en landen buiten Europa, zoals bijvoorbeeld Singapore en China?

De minister kan verduidelijken dat Europa ondertussen heeft gekozen voor vijf grote domeinen voor missies, die nu verder worden uitgewerkt. Het gaat over volgende domeinen:

- omgaan met klimaatverandering;
- kanker;
- gezonde oceanen, zeeën, kust- en binnenwateren;
- klimaatneutrale en slimme steden;
- bodemgezondheid en voeding.

De minister moedigt de Vlaamse actoren aan om voorstellen in te dienen bij het toekomstige Horizon Europe-programma en op die manier financiering te verkrijgen. Het Departement EWI en het National Contact Point Flanders spelen hierbij een belangrijke ondersteunende rol.

Voor elk van deze Europese missies worden op Vlaams niveau klankbordgroepen opgericht om als lokale spil te fungeren bij het betrekken van vertegenwoordigers van kennisinstellingen, bedrijven, overheid en burgers. Alle vermelde thema's zijn ook direct of indirect aanwezig in de Vlaamse onderzoeks- en innovatieagenda. Het Vlaamse beleid vindt dus gemakkelijk aansluiting bij het Europese beleid.

Wat de benchmarking betreft, meent de minister dat goed presterende landen of regio's buiten Europa zoals China en Singapore tot voorbeeld kunnen strekken. Dit weliswaar met de belangrijke kanttekening dat de verschillen in het politieke systeem, de organisatie van onderzoek en innovatie, de schaalgrootte en andere lokale factoren een directe overdracht van goede praktijken zeker niet evident maken.

Ruimtevaart

Vraag van Elke Sleurs: op welke manier zal de Vlaamse overheid de Vlaamse ruimtevaartindustrie ondersteunen om internationale financiering te verwerven?

De minister bevestigt dat de Vlaamse overheid de Vlaamse ruimtevaartindustrie zal ondersteunen om internationale financiering te verwerven. Uiteraard is het

Vlaamse Gewest beperkt qua bevoegdheden. Het ruimtevaartonderzoek in het kader van internationale of supranationale instellingen is immers een bevoegdheid van de federale overheid. De federale POD Wetenschapsbeleid staat in voor de opvolging en het beheer.

Wat de programma's van het European Space Agency betreft, werd naar aanleiding van de ministeriële ESA-conferentie van december 2016 door de VARIO een advies uitgebracht onder de titel 'Vlaamse prioriteiten voor optionele ESA-programma's – ESA-Ministerraad'. Het advies bevat suggesties voor de optionele programma's om de lage return voor Vlaanderen te verbeteren. De minister steunt dit advies en doet ook inspanningen om hiervoor gehoor te krijgen.

De recente beslissing van de federale ministerraad van 22 november 2019 houdt rekening met de Vlaamse vragen. Door een verhoogde inzet op die ESA-programma's waar Vlaanderen op technologisch vlak sterk staat, zal de Vlaamse return uit het ESA-programma sterk kunnen stijgen. De minister besluit dat goed wordt samengewerkt op dit punt.

Kmo's in Europese projecten

Vraag van Andries Gryffroy: op welke manier kunnen de drempels worden weggevoerd die Vlaamse kmo's ervaren om in de Europese projecten en programma's te stappen?

De minister antwoordt dat Vlaanderen kmo's helpt met de deelname aan Europese programma's, zoals Horizon 2020, via dienstverlening en informatieverstrekking. Dit gebeurt binnen de werking van het National Contact Point en die wordt in Vlaanderen georganiseerd in het team NCP-Flanders, een samenwerking tussen het VLAIO en het FWO. De Vlaamse bedrijven scoren in het algemeen goed in het Horizon 2020-programma.

Door deelname aan het Enterprise Europe Network, in samenwerking met Flanders Investment & Trade, helpt en ondersteunt het VLAIO bedrijven en in het bijzonder kmo's bij diverse aspecten van internationalisering.

De minister zal deze initiatieven voortzetten en in de Vlaamse EU-standpunten blijven drukken op de noodzaak om de administratieve overlast te verminderen.

Evaluatie NCP

Vraag van Elke Sleurs: hoe wordt het NCP-Flanders geëvalueerd? Welke knelpunten ervaren de bedrijven vandaag? Hoe kan de werking worden verbeterd?

De minister moet het antwoord hierop voorlopig schuldig blijven. De elementen van de evaluatie moeten nog worden vastgelegd. Zowel het VLAIO, het FWO als het Departement EWI worden daarbij betrokken.

Brexit

Vraag van Caroline Gennez: er is nood aan een permanent kader voor de uitwisseling van studenten, onderzoekers en docenten. Die uitwisseling moet gegarandeerd worden, net zoals de bilaterale onderzoeksprojecten met Britse spelers en onderzoeksinstellingen. Kan de minister verduidelijken hoe ze dit opvolgt en monitort? Komt er hiervoor een regelgevend en operationeel kader?

De minister bevestigt dat de brexit een mogelijke impact heeft op de mobiliteit van onderzoekers en op de deelname van Britse kennisinstellingen aan EU-

onderzoeksprogramma's. De evoluties worden op de voet gevolgd en de minister is op de hoogte van de visie van de Vlaamse universiteiten hieromtrent.

De regering streeft in ieder geval naar een onderhandelde brexit. Bij een niet-akkoord dreigt het Verenigd Koninkrijk onmiddellijk een derde land te worden. In het Vlaamse Brexitnooddecreet (decreet van 22 maart 2019 houdende tijdelijke maatregelen als het Verenigd Koninkrijk zich zonder akkoord uit de Europese Unie terugtrekt) is opgenomen dat Britten geen werkvergunning zullen nodig hebben voor een verblijf in België korter dan 90 dagen. Voor een verblijf langer dan 90 dagen moet een fasttrackaanvraagprocedure worden opgestart. Wat betreft de diploma-erkenning is voorzien dat Britse personeelsleden ook na de brexit aangeesteld en benoemd kunnen worden en blijven aan een universiteit. Belangrijk is wel, hier te vermelden dat het Vlaamse Brexitnooddecreet wederkerigheid als uitgangspunt neemt.

Het is nog wachten op concrete afspraken tussen de EU en het VK voor de samenwerking binnen het kaderprogramma voor O&O, zowel wat betreft het aflopende Horizon 2020 als voor het in opbouw zijnde programma Horizon Europe. Het VK zal in de eerste plaats moeten willen toetreden als geassocieerd partner en de bijdragen betalen.

De laatste stand van zaken is steeds te vinden op de website van de Vlaamse overheid met 'Vragen over brexit', waarbij het NCP concrete scenario's aanbiedt. De minister is ook in contact met de Britse ambassade in België. Begin januari 2020 heeft ze een afspraak met de ambassadeur. Mocht de actualiteit vereisen dat sneller contact wordt genomen, zal ze dat niet nalaten.

2.12.3. Een beleid gedreven door feiten en cijfers

Vraag van Caroline Gennez: de minister van Begroting kondigde aan dat hij de 3,5 miljard euro subsidies van de Vlaamse overheid zal evalueren. Zijn de huidige besparingen van 6 procent en de twee punctuele besparingen op de kmo-portefeuille en de economiesubsidies geen serieuze voorafname op dat proces? Hoe verhouden die zich tot elkaar?

De minister antwoordt dat de besparingen die werden doorgevoerd bij de start van deze regeerperiode geen voorafname zijn van het beleid op het vlak van evaluaties in de komende jaren. Natuurlijk liggen er duidelijke keuzes aan de grondslag van de besparingen in het beleidsdomein EWI. Zoals toegelicht, worden de uitgaven voor wetenschap en innovatie maximaal ontzien en worden de besparingen eerder op de economische subsidies gericht.

De minister van Begroting draagt vanuit zijn bevoegdheid zorg voor een transparant budgettair beleid. Hij wil daarbij de subsidiestromen in kaart brengen. Het beleidsdomein Begroting is bezig met een pilootproject inzake de uitgaventoetsingen (spending reviews) en minister Hilde Crevits begrijpt zijn uitspraken dan ook in dit kader.

Binnen het beleidsdomein EWI wenst de minister een beleid te voeren dat gericht is op efficiënte en klantvriendelijke processen in de subsidieverlening. Daarbij streeft ze uiteraard naar een optimale impact. Deze impact kan zich uitdrukken in de internationale waardering van fundamenteel onderzoek maar zeker ook in de versterking van de competitiviteit van ondernemingen en de groei van tewerkstelling. Een nieuwe klemtoon is de bijdrage van onderzoek en innovatie aan de oplossing van de grote maatschappelijke vraagstukken van deze tijd.

De minister zal de maatregelen die worden gefinancierd vanuit het Hermesfonds en het Departement EWI op regelmatige basis evalueren, zoals ook nu reeds het geval is, en de nodige bijsturingen doen op basis van deze evaluaties.

3. Replieken

3.1. Tussenkomsten van de leden

Tussenkomst van Elke Sleurs

Elke Sleurs verwijst naar de ministeriële conferentie van de ESA in Sevilla van einde november 2019, die nog aan de gang is tijdens de bespreking van de beleidsnota. Hoewel het voornamelijk een federale materie is, roept het lid op om die gesprekken goed op te volgen, gelet op het belang voor de Vlaamse onderzoekers en de return voor de Vlaamse ruimtevaartindustrie. De komende maanden worden cruciaal voor de uitvoering van de in Sevilla besliste projecten.

Tussenkomst van Maurits Vande Reyde

Maurits Vande Reyde kent de oproep City of Things. De stad Diest heeft er niet aan deelgenomen. Het ging om een onderzoekssubsidie die een cofinanciering veronderstelde maar waarbij geen tastbare output werd verwacht. Dat zou in de volgende stap wel het geval zijn, ook door een koppeling aan het PIO. Daaraan deelnemen gaat de mogelijkheden van een kleine stad te boven en dat is volgens het lid de angel in het smartcitybeleid van Vlaanderen. Gemeenten en steden hebben nood aan toepassingen die klaar zijn en waarin ze, bijvoorbeeld in het kader van een raamovereenkomst, onmiddellijk kunnen instappen. Op de Trefdag Digitaal Vlaanderen van 28 november 2019 werden verschillende toepassingen voorgesteld. Het zou zeer interessant zijn mocht de Vlaamse overheid die via een algemene overeenkomst ter beschikking van steden en gemeenten kunnen stellen. De gemeente Bonheiden won twee jaar geleden de Smart City-prijs van Agoria met het project Flowbikes. Door dit project, waarvoor beperkte middelen werden uitgetrokken, steeg het fietsverkeer in Bonheiden van 12 naar 67 procent, een fenomenaal resultaat. Geen enkele Vlaamse campagne kan een dergelijk resultaat voorleggen. Dit project ruimer verspreiden, zou in vele steden en gemeenten het fietsverkeer kunnen verhogen. Volgens Maurits Vande Reyde moet Smart Flanders worden versterkt om via raamovereenkomsten een algemene aanpak naar steden en gemeenten te kunnen ontwikkelen om goede praktijken te verspreiden.

Het lid wijst op de zeer belangrijke technologische revolutie die 5G met zich meebrengt. Het is een disruptieve technologie die toepassingen mogelijk zal maken die vandaag nog ondenkbaar zijn. Nu al zijn bijvoorbeeld operaties op afstand mogelijk, maar er zijn nog vele andere toepassingen mogelijk in de zorgsector, mobiliteit, burgerparticipatie enzovoort. De minister haalt terecht aan dat beveiliging momenteel een knelpunt is, maar het is ook een centenkwestie. Er moet een oplossing komen om in dit dossier vooruitgang te boeken. Ook in Vlaanderen zou er meer sense of urgency mogen zijn. De VARIO wees daar onlangs nog op. In geen enkele ander domein zou worden aanvaard dat een belangrijke ontwikkeling wordt geblokkeerd wegens een politieke discussie over de verdeling van de middelen.

Maurits Vande Reyde begrijpt dat de minister nog niet concreet kan zijn over de uitrol van 5G, maar de Vlaamse overheid zou toch moeten nadenken over de rol die ze daarin zal spelen. Zal de overheid een actieve rol spelen in het beheer van het netwerk? Komt er een functionele scheiding tussen het beheer van het netwerk en de dienstenactiviteiten? Dat model heeft voor- en nadelen maar het heeft grote implicaties voor de Vlaamse overheid. Of wordt ervoor gekozen dat de operatoren hun eigen netwerkcapaciteit kunnen uitbouwen en daarin kunnen differentiëren?

Er zijn al belangrijke spelers, zoals Fluvius, die grote plannen koesteren. De vraag naar de visie op de rol van de overheid blijft onbeantwoord.

De minister zet sterk in op onderzoek en innovatie en merkte op dat de pers weinig aandacht besteedt aan de extra middelen die daarvoor worden uitgetrokken. Dit toont volgens het lid aan dat de output belangrijk is. De VARIO maar ook sectororganisaties wezen op de kloof die er nog is tussen het fundamenteel onderzoek en de valorisatie van de onderzoeksresultaten. Het gaat niet alleen om de middelen die naar fundamenteel onderzoek gaan maar ook om de economische return. De vermelde pilootprojecten kunnen belangrijk zijn als tussenschakel tussen het fundamenteel onderzoek en de economische valorisatie daarvan. Vlaanderen moet trachten die kloof te dichten. Concrete economische toepassingen, zoals bijvoorbeeld nieuwe technieken in de zorg, zouden de minister ook helpen om aan pers en burgers duidelijk te maken wat het belang is van investeren in O&O.

Lokale ondernemers ondervinden een enorme concurrentie van buitenlandse webshops die op dagen zoals Black Friday grote prijskortingen geven. Het lid heeft op zich geen probleem met kortingen en e-commerce maar het is belangrijk dat de consument centraal staat. Als die de keuze heeft om lokaal te winkelen, zal hij dat ook doen omwille van de voordelen die daaraan zijn verbonden. De minister verwees naar generieke steun die handelaars helpt bij het ontwikkelen van een eigen webshop. Die steun is goed maar hij zal het probleem niet oplossen dat de consument de lokale handelaar niet online vindt. De minister verwees ook naar Store-square, een nuttig initiatief dat volgens het lid echter van het verkeerde businessmodel uitgaat. Mensen zoeken niet online naar een winkel, maar naar producten. Wie bijvoorbeeld op internet naar sportschoenen zoekt, moet ook te zien krijgen dat hij die in een nabije winkel kan gaan passen. De Vlaamse overheid kan daartoe een hefboom aanbieden. De handelaars zullen volgens het lid bereid zijn financieel te participeren in een onlineplatform dat echt werkt. Dat is volgens Maurits Vande Reyde de uitdaging voor het fysicaal winkelen in Vlaanderen.

Tussenkomst van Meyrem Almaci

Meyrem Almaci stelt opnieuw vast dat inzake de kmo-portefeuille de keuze werd gemaakt om te besparen door opleidingen en diensten te schrappen die er niet in thuishoren. De regering had er ook voor kunnen kiezen de middelen te heroriënteren maar heeft dat bewust niet gedaan, zo blijkt uit het antwoord van de minister. Diezelfde logica wordt niet gehanteerd als het gaat om de grote energieintensieve bedrijven. De minister zei dat de indirecte emissiekosten deels worden gecompenseerd, maar de waarheid is dat het gaat om de maximale compensatie die de Vlaamse Regering kan geven. De minister heeft de context daarvan geschetst. *Meyrem Almaci* stelde jaren geleden al de invoering van een carbon border tax voor in het federale parlement. Het idee werd toen weggehoond, maar vindt nu ingang in Europa. Een aantal grote bedrijven ziet nu ook in dat als er geen dergelijk antwoord komt, de dumping van Chinees staal op de Europese markt enkel zal toenemen, Chinees staal dat zwaar onder de normale prijs kan worden verkocht omdat er geen enkele maatschappelijke of ecologische kost wordt verrekend. Het debat over het level playing field woedt nu stevig.

De maximale compensatie wordt betaald met middelen uit het Klimaatfonds. De minister heeft gelijk wanneer ze stelt dat de middelen daarin toenemen door de stijging van de CO₂-prijs, maar in 2020 loopt de compensatie al op tot een bedrag van 93 miljoen euro. Intussen wordt er gesnoeid in ondersteuning voor hernieuwbare energie, vergroening van de mobiliteit enzovoort. Uit een vergelijking met andere Europese landen blijkt dat 30 procent van de nationale inkomsten uit de veiling van emissierechten naar de steunregeling voor grootverbruikers gaat.

Zo krijgt het oliebedrijf ExxonMobil 5,6 miljoen euro aan compensatie uit het Klimaatfonds terwijl uit de balans blijkt dat dat bedrag niet eens een grote impact heeft op de bedrijfsresultaten. Volgens de Bond Beter Leefmilieu is de steun die het bedrijf krijgt vier maal groter dan de kosten die het heeft in het kader van ETS. Met dat bedrag alleen zou voor de kmo's een belangrijke maatregel kunnen worden genomen.

De compensatie is de grote slokop van het Klimaatfonds, terwijl die middelen zouden moeten dienen voor echte klimaatmaatregelen. In antwoord op de vraag over de tegenprestatie verwijst de minister naar de energiebeleidsovereenkomsten. Kan daarover transparantie ontstaan? Kan het parlement inzage krijgen in de resultaten die worden geboekt met de middelen uit het Klimaatfonds? De middelen worden verdriedubbeld, dus zou er ook drie keer zoveel vooruitgang moeten zijn inzake energie-efficiëntie. De Vlaamse Regering moet daarover de nodige duidelijkheid verschaffen.

Inzake de circulaire economie verwees de minister naar het Oostendse bedrijf dat vliegtuigonderdelen recycleert. In de beleidsnota wordt nog zeer sterk de nadruk gelegd op de laatste fase, het recycleren, terwijl in de circulaire economie de nadruk ligt op het voorkomen daarvan, op het sluiten van de kringloop. Er zijn nog veel jobs te creëren met beter productdesign, verlenging van de levensduur, herstelbaarheid van producten en nieuwe businessmodellen. Er is in landen zoals Oostenrijk al veel pionierswerk verricht om wegwerp te vermijden. In Nederland werkt Philips Lightning al met het principe van product as a service. Uit de studie van het HIVA blijkt dat de sociale ondernemers hiervoor een echte partner kunnen zijn. De minister zal dan de aanpak inzake circulaire economie moeten verruimen.

Het lid is teleurgesteld in het antwoord van de minister op de vraag naar een bredere invulling van ondernemerschap. De doelstellingen van de socialprofitsector sluiten naadloos aan bij de aanbevelingen van de HIVA-studie. Er moet worden bespaard, maar net de sector die kwetsbare groepen het best naar werk begeleidt en doet doorstromen, wordt uitgesloten van de definitie van ondernemerschap. Dat staat haaks op de redenering die de minister elders hanteert.

Meyrem Almaci begrijpt dat het Industrieforum in de plaats komt van de vroegere Industrieraad. Het lid gaat ervan uit dat bij de eerste bijeenkomst lessen uit de vroegere werking worden getrokken. Wat is de samenstelling van het Industrieforum en waarin verschilt die van de Industrieraad? Bestaat die enkel uit vertegenwoordigers van de industrie of worden ook andere stakeholders betrokken, zoals de sociale partners? Het lid pleit ervoor om ook de experts die met de moonshots bezig zijn bij het forum te betrekken. Er is nood aan een breed Vlaams industrieel transitiekader om de doelstellingen inzake koolstofneutraliteit te halen.

Umicore staat in de top 100 van de meest duurzame bedrijven ter wereld en vele lokale bedrijven denken na over de circulaire vraagstukken. Er is veel winst te halen uit een doordachte oefening. Meyrem Almaci meent dat ook de lokale bedrijven die lokaal en circulair actief zijn nood hebben aan een financiële en regelgevende sandbox. Het Departement EWI zou kunnen nagaan welke zandbakomgeving mogelijk is voor bedrijven die vanuit een circulaire benadering nieuwe producten op de markt brengen of zich transformeren om een nieuw businessmodel te hanteren. Deze bedrijven ondervinden nu grote concurrentie van internationale bedrijven maar ook van de reguliere industrie. Daarvoor is ook overleg met het federale niveau nodig. De obstakels die vandaag bestaan moeten worden weggenomen opdat de circulaire economie een vlucht kan nemen. De landen die internationaal voorop lopen, zoals Zweden, zijn aan die oefening bezig.

Tussenkomst van Caroline Gennez

Caroline Gennez sluit aan bij de discussie over de compensatie van de indirecte emissiekosten. De minister verwijst voor de tegenprestatie van de bedrijven naar de energiebeleidsovereenkomsten. Worden daarin concrete maatregelen en targets opgenomen, of is het een eerder vrijblijvende oefening? Is het de bedoeling dat het parlement inzage krijgt in die EBO's? De minister stelt dat de prijzen in de emissiehandel oplopen, maar de carbon leakage mag ook niet leiden tot een lek in de begroting.

Het lid kondigt een amendement op de uitgavenbegroting aan voor de bespreking in de plenaire vergadering. De bedoeling daarvan is de klimaatmiddelen die vandaag worden besteed aan het compenseren van de indirecte emissiekosten efficiënter aan te wenden door ze te transfereren naar het investeringsbudget van De Lijn. Op die manier financiert Vlaanderen niet langer vervuiling, maar maakt het werk van duurzame mobiliteit.

De minister zegt uit te kijken naar de initiatieven van de EU, waaronder eventueel een carbon border tax. De vraag van het lid was eigenlijk of de Vlaamse Regering een dergelijke taks steunt en zich daarvoor proactief wil inzetten op het Europese niveau?

De minister wil de STEM-academies verder uitbouwen om de interesse voor technologie aan te wakkeren. In de vorige regeerperiode werd gestart met de uitrol van iSTEM. Hoe verhouden die initiatieven zich tot elkaar? Caroline Gennez meent dat inzake STEM de focus moet behouden blijven op didactiek en de schoolgerelateerde aanpak, maar ook op het bredere maatschappelijke debat over de impact van STEM op het dagelijkse leven.

Er is volgens de minister nood aan een evaluatie van de kmo-portefeuille, los van de besparingen die nogal ingrijpend zijn. Kan die evaluatie transparant gebeuren, zodat het parlement zicht krijgt op wat vandaag met de subsidies gebeurt en op basis van welke criteria en met welke focus de kmo-portefeuille zal worden geheroriënteerd? Het is interessant om die oefening samen met de commissie te doen aan het begin van de regeerperiode. Uiteraard moeten ook de vertegenwoordigers van de kmo's daarbij worden betrokken.

De digitale platformen zijn inderdaad de bedrijventerreinen van de toekomst. Caroline Gennez had de vraag naar goed opdrachtgeverschap gesteld, omdat er aandacht moet zijn voor de sociale context en de loon- en arbeidsvoorwaarden. Er is ondersteuning nodig van de overheid en van de verschillende sectoren voor een kwalitatieve relatie tussen opdrachtgever en freelancer. Hoe ziet de minister dit in de huidige institutionele context, gelet op de federale bevoegdheden? Het lid pleit voor de uitbouw van een kader om tot een duurzame benadering te komen.

Bij het FWO wordt 5,5 miljoen euro geheroriënteerd naar excellent onderzoek. Om welke type projecten gaat het dan?

Inzake de uitrol van 5G, belangrijk voor de Vlaamse economie, had het lid concrete vragen gesteld over het verloop van de onderhandelingen met de federale overheid over de spectrumveiling en over de stand van zaken van de veiligheidsanalyse. De berichten over de handelsmissie naar China nopen toch tot ongerustheid.

3.2. Antwoord van de minister

Minister *Hilde Crevits* antwoordt dat ze rekening zal houden met de gemaakte opmerkingen. Een aantal initiatieven moet nog verder worden uitgewerkt vooraleer op de vragen daarover kan worden geantwoord.

Smart cities

Zo moet bij de nieuwe oproep inzake smart cities worden bekeken of steden en gemeenten niet dreigen af te haken door de voorwaarden die in de oproep worden gesteld. Er is overleg met de VVSG over mogelijke verbeterpunten.

De minister zal op korte termijn de projecten van de oproep voor City of Things goedkeuren. Ook kleinere gemeenten hebben een project ingediend. Het moet in principe gaan om innovatieve projecten, dus niet om toepassingen waarin de gemeenten onmiddellijk kunnen instappen. De minister deelt wel de mening dat er meer aan kennisdeling moet worden gedaan. Ze suggereert dat kleinere gemeenten die niet participeerden aan deze oproepen te rade gaan bij kleinere gemeenten die dat wel deden, misschien omdat ze de voorwaarden anders interpreteerden.

5G-netwerk

De uitrol van het 5G-netwerk is inderdaad belangrijk en, zoals de minister reeds onderstreepte in haar eerdere antwoord, geldt dat ook voor de veiligheidscomponent. Er wordt bekeken hoe lokale industriële toepassingen kunnen worden gestimuleerd en of er een joint venture met de operatoren kan komen voor gedeelde infrastructuur. Dat zou volgens de minister de beste oplossing zijn. Een eigen Vlaams netwerk is niet de eerste optie, wel het streven naar samenwerking.

Wat betreft de veiligheidsaspecten verwijst de minister naar haar toelichting over cybersecurity.

Valorisatie van onderzoeksresultaten

Fundamenteel onderzoek is noodzakelijk maar vergt ook veel tijd. Vlaanderen doet het goed inzake biotechnologie, maar dat komt volgens de minister omdat er al dertig jaar in fundamenteel onderzoek in dat domein wordt geïnvesteerd. De output is inderdaad belangrijk, zoals Maurits Vande Reyde stelde, maar ook de inzet van middelen. Niet elke euro die wordt ingezet voor innovatie rendeert, dat is nu eenmaal eigen aan O&O. Om een innovatieve topregio te zijn, is het hoe dan ook noodzakelijk voldoende te investeren.

De minister erkent wel dat sommige start-ups en scale-ups nog vaak de middelen ontberen om verder door te groeien. Extra ondersteuning zou in die gevallen kunnen zorgen voor een betere valorisatie van de onderzoeksresultaten en tot de commercialisering ervan kunnen leiden.

Excellent onderzoek

In antwoord op de vraag over de besteding van de middelen voor excellent onderzoek, stelt de minister dat de raad van bestuur van het FWO de programma's autonoom kan uittekenen.

Lokaal ondernemerschap

Er waren ook vragen over lokaal ondernemerschap en e-commerce. De minister kan de bereidheid van lokale ondernemers om mee te investeren in een lokaal platform niet inschatten. Misschien kan bij de VVSG en de ondernemers-

organisaties naar die bereidheid worden gepolst. De minister wil ook bekijken of een model voor fygitaal winkelen kan worden ondersteund. Het VLAIO zal voor de actie 'Het internet. Ook uw zaak' een nieuw werkplan maken en kan in dat verband nagaan wat de mogelijkheden zijn.

Wat betreft de digitale platformen als de bedrijventerreinen van de toekomst moet worden gekeken naar wat bedrijven nodig hebben, waarin ze willen investeren en hoe ze willen samenwerken. Dat laatste is niet altijd evident.

Kmo-portefeuille

Inzake de kmo-portefeuille en de vraag naar heroriëntering van middelen in plaats van besparing, merkt de minister op dat de Vlaamse Regering met de begroting 2020 lichtjes in het rood gaat. De regering wil dat in de toekomst vermijden en dus moet er op een aantal zaken worden bespaard. Het Departement EWI moet daaraan bijdragen. De minister tracht dit te doen op een manier die haalbaar is. De benodigde middelen voor de kmo-portefeuille zijn op vijf jaar tijd met meer dan 20 miljoen euro gestegen. Het is logisch dat wordt nagegaan op welke manier het budget wordt ingezet.

Het Departement EWI en het VLAIO beschikken over de gegevens van de subsidies die in het verleden via de kmo-portefeuille werden verstrekt en voor welke opleidingen en diensten. Zij zullen bekijken hoe de toekenning van subsidies kan worden geobjectiveerd.

Circulaire economie

Wat betreft de circulaire economie wijst de minister op een interessant project over duurzame chemie met biogebaseerde grondstoffen. Dat project wijst op een cultuurverandering in Vlaamse economie. Ze neemt de vragen naar een reglementair kader mee.

Umicore is al een partner in het IPCEI-project, zoals al toegelicht. Elke steun moet wel passen in de staatssteunreglementering om concurrentievervalsing te vermijden. De Vlaamse Regering mikt vooral op onderzoek en ontwikkeling en investeringen via de reguliere instrumenten.

De minister verwijst naar de Sociale Innovatiefabriek als een goed werkend instrument om sociale ondernemingen te helpen starten.

Industrieforum

De minister herhaalt dat de vroegere Industrieraad is opgegaan in de VARIO. In het Industrieforum zal met de sectoren worden overlegd. Het moonshot-project heeft een eigen governance met een eigen internationale wetenschappelijke adviesraad.

STEM

iSTEM betreft de didactische ondersteuning van leerkrachten en scholen gericht op de eindtermen, gefinancierd door het beleidsdomein Onderwijs. De STEM-academies staan daar eigenlijk naast. Maar uiteraard wil de minister dat op beide initiatieven blijvend wordt ingezet.

Carbon leakage

De minister blijft met Meyrem Almaci van mening verschillen over de carbon leakage. De compensatie mag niet worden voorgesteld als een subsidie. Dat de bedragen stijgen, is een rechtstreeks gevolg van de stijging van de CO₂-prijs. De bedrijven hebben hogere kosten en worden daarvoor gecompenseerd.

Op Europees niveau wordt inderdaad gepraat over een mogelijke carbon border tax. Er is intussen op Belgisch niveau een overeenstemming bereikt. België zal vragen om, naast de carbon border tax, ook andere systemen te onderzoeken die de concurrentiehandicap kunnen milderen. Een bedrijf als ArcelorMittal zegt hier veel milieuvriendelijker te kunnen produceren dan ondernemingen die hun productie-eenheid naar bijvoorbeeld Texas verplaatsen. De Vlaamse staalbedrijven zijn innovatief en leveren bijvoorbeeld ook staal voor de bouw van windmolens.

De minister staat achter het basisprincipe dat de compensatie wordt verleend voor indirecte emissiekosten. Vlaanderen en Nederland zijn de enige overheden in Europa die als tegenprestatie energiebeleidsovereenkomsten opleggen. Duitsland bijvoorbeeld legt een dergelijke overeenkomst niet op. Er moeten nu nieuwe overeenkomsten worden gesloten en de minister is zeker bereid te bekijken of daarin extra inspanningen inzake onder meer energie-efficiëntie kunnen worden gevraagd.

Meyrem Almaci vraagt of het parlement dan de energiebeleidsovereenkomsten kan inkijken.

Minister *Hilde Crevits* antwoordt dat de EBO's een bevoegdheid van de minister van Energie betreffen. Ze zal de vraag tot inzage met de minister van Energie bespreken.

In antwoord op een vraag *Caroline Gennez* zegt de minister dat er geen impact van de indirecte emissiekosten op de Vlaamse begroting is. Het Klimaatfonds wordt ook gespijsd met bedrijfsheffingen.

De eventuele carbon border tax wordt ook opgevolgd via de Raad voor Concurrentievermogen (COMPET) en is een blijvend aandachtspunt in het overleg binnen de Friends of Industry. De chemiesector is geen voorstander van deze taks omdat de sector ook kijkt naar de mogelijk impact op de export.

Meyrem Almaci benadrukt dat het Vlaamse Gewest niet verplicht is om de indirecte emissiekosten maximaal te compenseren. Dit is geen verplichting, maar een expliciete keuze van de Vlaamse Regering, die leidt tot een verdrievoudiging van de middelen in vergelijking met de eerder toegekende budgetten. Ook ander departementen geven ondersteuning. Na verloop van tijd moet men zich de vraag stellen of die middelen nog moeten gaan naar grootverbruikers, die vaak een balans hebben met miljardenwinsten. De SERV beveelt de regering aan de middelen uit het Klimaatfonds in energierenovatie en openbaar vervoer te investeren.

Het lid blijft vragen naar transparantie over alle maatregelen die worden genomen. Tot op heden is er nog nooit inzage gegeven in de energiebeleidsovereenkomsten. De koolstofprijs zal de volgende jaren alleen maar stijgen, want is net de bedoeling van het stelsel om op die manier aan te zetten tot energie-efficiëntie. De vraag naar de looptijd van de compensatie en de tegenprestatie is dan ook relevant. Er is nood aan rationalisering, weg van het ideologische debat.

Minister *Hilde Crevits* merkt op dat in 2021 het Europese kader moet worden vernieuwd. De discussie zal dan moeten worden gevoerd over wat kan binnen dit kader. Ook de EBO's worden vernieuwd. De minister is bereid te bekijken of ze kunnen worden aangescherpt. Maar ze vraagt aandacht voor de basisidee achter de compensatie: er moet worden vermeden dat opnieuw staalfabrieken moeten sluiten en dat er duizenden jobs verloren gaan. Vlaanderen is kwetsbaar en de minister wil het concurrentienadeel niet groter maken. Om dezelfde reden nemen ook de buurlanden de compensatiemaatregel. De maximale compensatie is al gedaald van 80 naar 75 procent.

De minister herhaalt dat ze zal bekijken of over de energiebeleidsovereenkomsten transparantie kan worden gegeven.

Robrecht BOTHUYNE,
voorzitter

Maike DE VREESE
Caroline GENNEZ,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

AI	artificiële intelligentie
bbp	bruto binnenlands product
bnp	bruto nationaal product
BOF	Bijzonder Onderzoeksfonds
CRISPR	Clustered Regularly Interspaced Short Palindromic Repeats
DC	District of Creativity
EBO	energiebeleidsovereenkomst
ECOOM	Expertisecentrum O&O Monitoring
EFRO	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling
ESA	European Space Agency
ESF	European Science Foundation
ETS	emissions trading scheme
EU	Europese Unie
Eurostat	statistical office of the European Union
EWI	Economie, Wetenschap en Innovatie (beleidsdomein van de Vlaamse overheid)
FIT	Flanders Investment & Trade (= Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen)
FWO	Fonds Wetenschappelijk Onderzoek - Vlaanderen
GIPOD	Generiek Informatieplatform Openbaar Domein
GTI	geïntegreerde territoriale investeringsprogramma's
HIVA	Hoger Instituut voor de Arbeid (van de KU Leuven) (nieuwe benaming voluit = Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving)
IBN	innovatief bedrijfsnetwerk
ICT	informatie- en communicatietechnologie
ILVO	Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek
imec	Interuniversitair Micro-elektronicacentrum
Interreg	communautair initiatief van de Europese Commissie
IPCEI	Important Projects of Common European Interest
KBO	Kruispuntbank van Ondernemingen
kmo	kleine of middelgrote onderneming
KPI	key performance indicator
KU Leuven	Katholieke Universiteit Leuven
KVAB	Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten
MKB	midden- en kleinbedrijf (Nederland)
MOU	memorandum of understanding
MOW	Mobiliteit en Openbare Werken (beleidsdomein van de Vlaamse overheid)
NCP	National Contact Point
O&O	onderzoek en ontwikkeling
PIO	Programma Innovatieve Overheidsopdrachten
PMV	ParticipatieMaatschappij Vlaanderen
PMV/z	ParticipatieMaatschappij Vlaanderen voor zelfstandige ondernemers
POD	Programmatorische Overheidsdienst
REG	rationeel energiegebruik
RESOC	regionaal sociaal-economisch overlegcomité
RIS	Regional Innovation Scoreboard
SALK	Strategisch Actieplan voor Limburg in het Kwadraat
SBO	Strategisch Basisonderzoek
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
SOC	strategisch onderzoekscentrum
STEM	Science, Technology, Engineering and Mathematics
TBM	Toegepast Biomedisch Onderzoek
UNIZO	Unie van Zelfstandige Ondernemers
VARIO	Vlaamse Adviesraad voor Innoveren en Ondernemen

VESOC	Vlaams Economisch Sociaal Overlegcomité
VITO	Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek
VK	Verenigd Koninkrijk
VLAIO	Agentschap Innoveren en Ondernemen
VLIR	Vlaamse Interuniversitaire Raad
VMH	Vlaamse Milieuholding
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten
vzw	vereniging zonder winstoogmerk
WSE	Werk en Sociale Economie (beleidsdomein van de Vlaamse overheid)
3D	driedimensionaal